

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Ochrana kulturních statků během ozbrojeného
konfliktu

Diplomová práce

Anna Hrabovská

2018

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Ochrana kulturních statků během ozbrojeného konfliktu“ vypracovala sama a citovala všechny použité zdroje.“

V Havířově dne 10. 7. 2018

Anna Hrabovská

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Martinu Faixovi, PhD. MJI za vstřícný přístup, podnětné rady a připomínky, které mi k této práci poskytnul.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	5
2. Právní rámec ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu před rokem 1954	7
2.1 Lieberův kodex	7
2.2 Haagské úmluvy z roku 1899 a 1907	8
2.3 Washingtonský pakt	9
3. Haagská úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu	11
3.1 Aplikovatelnost	12
3.2 Předmět ochrany	15
3.3 Ochrana kulturních statků	16
3.3.1 Zvláštní ochrana	18
3.4 Národní opatření stanovená v Úmluvě	20
3.4.1 Mírová opatření	21
3.4.2 Opatření v průběhu nepřátelských akcí	22
3.5 Protokol z roku 1954 k Úmluvě na ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu	23
3.5.1 Opatření během nepřátelských akcí	24
3.5.2 Opatření po ukončení nepřátelských akcí	24
3.6 Druhý protokol k Úmluvě z roku 1999	24
3.6.1 Zvýšená ochrana	26
3.6.2 Národní opatření založená Druhým protokolem	29
3.6.3 Výbor a Fond na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu	33
3.7 Monitoring aplikace Úmluvy a jejích protokolů	35
4. Jiné instrumenty mezinárodního práva poskytující ochranu kulturním statkům během ozbrojeného konfliktu	39
5. Případová studie – Al Mahdi	42

5.1 Skutkový stav	42
5.2 Právní posouzení	44
5.3 Proces s Al Mahdíim	45
5.4 Shrnutí	47
6. Případová studie - Irák	50
6.1 Islámský stát	50
6.2 Právní posouzení	53
6.3 Shrnutí	57
Závěr	59
Zdroje	62

Seznam použitých zkratk

Dodatkový protokol I.	Dodatkový protokol I. k Ženevským úmluvám 1949
Dodatkový protokol II.	Dodatkový protokol II. k Ženevským úmluvám 1949
Druhý protokol	Druhý protokol k Úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu přijat v roce 1999
Fond	Fond na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu
ICC	Mezinárodní trestní soud
IS	Islámský stát
OSN	Organizace spojených národů
Protokol	První protokol k Úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu přijat v roce 1954
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
Výbor	Výbor na ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu

Úvod

Téma „Ochrana kulturních statků během ozbrojeného konfliktu“ jsem si pro svou diplomovou práci zvolila proto, že mě zaujal v nedávné době probíhající proces s Al Mahdim, mužem odsouzeným Mezinárodním trestním soudem za vedení útoků proti kulturním památkám. Jelikož mám ráda kulturu a vše co s ní souvisí, překvapilo mě, v jakém ohrožení se po vypuknutí ozbrojeného konfliktu nacházejí nejen lidské životy, ale právě i movité a nemovité kulturní předměty. Domnívám se, že je otázka jejich ochrany za takové situace velice aktuální tématem, jelikož ve světě stále probíhá několik, ať již vnitrostátních či mezinárodních, konfliktů.

Kulturní statky mají pro lidstvo, vedle estetického významu, nezanedbatelnou historickou hodnotu. Spousta z nich je až tisíce let stará a nesoucí s sebou bohaté informace ohledně způsobu každodenního života v dobách dávno minulých, uspořádání společnosti či vývoji jednotlivých náboženství. Z uvedených důvodů by měly být zachovány také pro následující generace jako zdroj informací a radosti. Vliv přírodních katastrof na ně neovlivníme, čemu se však můžeme snažit zabránit, je devastace během ozbrojených konfliktů.

Cílem mé práce je zmapovat právní rámec úpravy chránící kulturní statky po vypuknutí ozbrojeného konfliktu. Pozornost hodlám zaměřit zejména na Haagskou úmluvu na ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu z roku 1954 včetně jejích dvou protokolů. Ráda bych se zabývala její interpretací a důkladným rozбором jednotlivých ustanovení. V neposlední řadě provedu studii judikatury ve věci výše zmíněného Al Mahdiho a rozbor situace v Iráku spojené s Islámským státem.

Při psaní práce budu využívat široké škály zdrojů. Hlavním z nich budou texty samotných právních instrumentů zabývajících se touto problematikou, tzn. jednotlivých mezinárodních úmluv. Tyto budu doplňovat a analyzovat prostřednictvím odborných článků a knih. Neopomenutelným zdrojem mi bude internet. Uplatím ho zejména při čerpání informací z webových stránek UNESCO, které je velmi spjata s ochranou kulturních statků za každé situace či při studiu podkladů pro případové studie.

Práce se skládá ze sedmi kapitol. Po Úvodu následuje kapitola nazvaná „Právní rámec ochrany kulturních statků do roku 1954“. V této se stručně zabývám jednotlivými dokumenty přijatými do výše zmíněného roku a jejich dopadem na budoucí právní úpravu. Základ práce je obsažen v kapitole zabývající se samotnou Úmluvou na ochranu kulturních statků

za ozbrojeného konfliktu z roku 1954. Obsahuje rozbor jednotlivých ustanovení, přičemž důraz je kladen na povinnosti, které z nich vyplývají pro státy. Ty pak vždy posuzují podle toho, zda se uplatní v době míru či v době nepřátelských akcí. Další kapitola pro úplnost doplňuje jiné instrumenty mezinárodního humanitárního práva přijaté po roce 1954, které mají co do činění s ochranou kulturních statků. Zde se zabývám mimo jiné pravomocí Mezinárodního trestního soudu. Za nejdůležitější část mé práce však považuji kapitoly číslo pět a šest, které se zabývají studií skutkového a právního stavu konfliktu v Mali. V návaznosti na to potom judikaturou Mezinárodního trestního soudu ve věci Al Mahdi, respektive situací v Iráku. Jedná se rovněž o aplikaci, v předchozích kapitolách nabytých, teoretických dovedností. Práci samozřejmě uzavírá Závěr, shrnující poznatky získané při jejím zpracování.

2. Právní rámec ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu před rokem 1954

Kulturních statků se ozbrojené konflikty dotýkaly již od starověku. Ničení a zabavení předmětů kulturní hodnoty, nacházejících se na dobytém území, ze strany vítěze konfliktu bylo totiž, jako právo na kořist, součástí nepsaných pravidel války. A to, vedle značně vysokého ekonomického přínosu, který přinášely, hlavně z důvodu dehonestace a symbolického ničení kultury a historie poraženého.¹

Počínaje 16. a 17. stoletím se začíná v mezinárodním právu objevovat snaha chránit umělecké a kulturní dědictví prostřednictvím kodifikací ad hoc, týkajících se konkrétní bitvy nebo specifického konfliktu. Byly zaměřeny hlavně na restituci zabavených předmětů po skončení boje. Z toho vyplývá, že měly omezenou územní, časovou i věcnou platnost a existovaly velké rozdíly v úpravě během různých období a na různých místech světa.²

V následujících podkapitolách bych se ráda zaměřila na ty dokumenty, které vstoupily v platnost a jsou stále účinné. Z uvedeného důvodu se nebudu zabývat Bruselskou deklarací ani Oxfordskou příručkou, které byly sice vypracovány, ale nikoliv přijaty.³

2.1 Lieberův kodex

Lieberův kodex je pravděpodobně nejzdařilejší z výše zmíněných dohod. Tento dokument hraje v rámci mezinárodního práva důležitou roli ze dvou důvodů. Jednak je považován za počátek vývoje tzv. haagské větve mezinárodního práva, která upravuje způsoby a prostředky vedení konfliktů⁴ a rovněž se stal inspirací pro následnou všeobecně závaznou kodifikaci dotýkající se svými ustanoveními rovněž ochrany kulturních statků, tj. Haagských úmluv z let 1899 a 1907⁵.

---

¹ BOYLAN, Patrick. *Review of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. London. 1993. s. 23

² Český červený kříž. *Mezinárodní humanitární právo* [online]. cervenykriz.eu. [cit. 5. února 2018]. Dostupné na http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp_knihovna/MANUAL/MHP_prezentace.pdf

³ ICC. *Project of an international Declaration concerning the laws of customs of War. právo* [online]. icc.org. [cit. 6. května 2018]. Dostupné na <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/135>

⁴ BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní humanitární právo. Vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova, 2015. s. 11 - 12

⁵ *Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field (Lieber Code). 24 April 1863*. [online]. icrc.org, [cit. 5. února 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/110>

Dne 24. dubna 1863 podepsal prezident USA Abraham Lincoln Všeobecný rozkaz č. 10, který obsahoval „Pokyny pro vedení armád Spojených států“. Jednalo se o shrnutí dosud nepsaných obyčejových válečných pravidel uznávaných v 19. století, které během americké občanské války vypracoval právník Francis Lieber, od jehož jména je pak odvozen název těchto pokynů.⁶ Velmi důrazně se projevuje zásada proporcionality⁷ dovoditelná z obsahu kodexu, ve kterém jsou stanoveny požadavky na uplatňování pouze tolika síly, kolik je nezbytně nutné (vojenská nutnost) a zaměření se jen na takové objekty, které jsou schopné dosáhnout vojenského a politického cíle (zásada rozlišování)⁸.

Obecný zákaz zabavení nebo zničení soukromého majetku následovala ustanovení o ochraně uměleckých děl, vědeckých sbírek či knihoven. Tyto statky nesměly být úmyslně zabrány a ani zničeny, výjimku tvořila vojenská nezbytnost. Kodex také jasně stanovil, že majetek patřící církvím, muzeím a dalším podobným institucím nelze považovat za veřejný a z toho důvodu jej nelze zabavit. Pokud takové statky bylo možno odstranit, mohl národ požadovat jejich záchranu. Konečné vlastnictví chráněných předmětů pak bylo vždy třeba vyřešit následnou mírovou smlouvou. V žádném případě nesměly být soukromě přivlastněny či rozprodány.⁹

2.2 Haagské úmluvy z roku 1899 a 1907

Prvním platným mnohostranným mezinárodním dokumentem, který obsahuje ustanovení dotýkající se ochrany kulturních statků během nepřátelských akcí, je Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní přijatá roku 1899 na první z haagských konferencí, respektive její příloha Řád války pozemní.¹⁰ „Tato úmluva byla následně revidována na druhé haagské konferenci v roce 1907 a upravena jako Úmluva (IV.) o zákonech a obyčejích pozemní války.“¹¹ Řád války pozemní se pokouší v článcích 25, 27, 28 a 56 poskytnout ochranu civilním objektům. Specifických civilních objektů, tj. budov s kulturní

---

⁶ Tamtéž s. 11

⁷ Zásada proporcionality je jednou ze základních zásad ovládající mezinárodní humanitární právo uplatňující se nejen při ochraně kulturních statků; více např. v: FUCHS, Jiří. Mezinárodní humanitární právo. Praha: Ministerstvo obrany, 2007. s. 59

⁸ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 231

⁹ čl. 30 – 36 Lieberova kodexu; *Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field (Lieber Code)*. 24 April 1863. [online]. icrc.org, [cit. 5. února 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/110>

¹⁰ LEVIE, Howard S. *History of law of war on land*. [online]. icrc.org, [cit. 7. února 2018]. Dostupné na: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jqhg.htm>

¹¹ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 326

hodnotou, se dotýká čl. 27, zahrnutý v sekci „O nepřátelství“ a vyzývá válčící strany, aby při bombardování a obležení co nejvíce šetřily historické a umělecké památky za předpokladu jejich řádného označení a nezpůsobilosti být vojenským cílem, tj. pokud nebyly protivníkem užity k vojenským účelům.¹² Čl. 56 Řádu pak prohlašuje budovy, které slouží bohoslužbám, dobročinným účelům a ochraně uměleckých památek za soukromé a zakazuje jejich zabavení nebo úmyslné zničení.¹³

Je nezbytné zmínit také další Haagskou úmluvu z roku 1907 a to tu IX. o bombardování námořními silami za války. Ta v čl. 5 vymezuje ochranu kulturním budovám téměř totožným způsobem jako čl. 27 Řádu pozemní války, ale navíc přesně stanovuje znamení, kterými má být chráněný objekt označen.¹⁴

Tyto úmluvy se pak staly velkou inspirací při přijímání Úmluvy na ochranu kulturních statků.

2.3 Washingtonský pakt

Dalším významným milníkem byla původně soukromá iniciativa právníka a malíře Nicolase Roericha. Ten od rusko-japonské války prezentoval myšlenku uzavření samostatné úmluvy, jejímž cílem by byla pouze ochrana kulturních statků, přičemž již v roce 1904 vypracoval její první návrh. K projednání došlo na mezinárodní konferenci v Bruggách roku 1932, kde mimo jiné představil tzv. banner míru, kterým měly být chráněné objekty značeny. Návrh však nestačila Mezinárodní komise pro intelektuální spolupráci projednat z důvodu blížící se druhé světové války. Pakt tak nebyl uzavřen na mezinárodní úrovni, nicméně byl projednán alespoň na regionální konferenci ve Washingtonu, kde byly americké státy vyzvány k podpisu.¹⁵ Výsledkem bylo přijetí Roerichova či Washingtonského paktu na ochranu uměleckých a vědeckých zařízení a historických památek v dubnu 1935 za účasti 21 amerických států.¹⁶ Jednalo se o první regionální dohodu o ochraně kulturních statků.

---

¹² BOYLAN, Patrick. *Review of...* s. 26

¹³ čl. 56 Řádu války pozemní; tento článek lze považovat dle bodu 40 Pravidel zvykového práva za mezinárodní právní obyčej

¹⁴ čl. 5 Úmluvy o bombardování námořními silami za války

¹⁵ BOYLAN, Patrick. *Review of...* s. 28 - 29

¹⁶ MIHAILA, Maria. *The Protection of cultural goods from the Roerich Pact to Hague Convention*. [online]. cks.univnt.ro [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwi03Mydir_bAhXiHJoKHU8qA0wQFghOMAAQ&url=http%3A%2F%2Fcks.univnt.ro%2Fuploads%2Fcks_2013_articles%2Findex.php%3Fdir%3D1_Juridical_Sciences%252F%26download%3Dcks_2013_law_art_065.pdf&usg=AOvVaw0UiQqLxsJZM9n2ERm7xqNA

Washingtonský pakt je stále platný v severní a převážné části střední i jižní Ameriky.¹⁷ Ve vztahu k Haagské úmluvě na ochranu kulturních statků z roku 1954 má pak doplňkový charakter.¹⁸

---

¹⁷ICRC. *Roerich Pact*. [online]. cks.univnt.ro [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/325?OpenDocument>

¹⁸ čl. 36 odst. 2 Haagské úmluvy na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu

3. Haagská úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu

Po konci války v roce 1945 bylo učiněno nepříjemné zjištění, že stále neexistuje efektivní ochrana pro statky kulturní hodnoty, jelikož během ní docházelo k ničení a drancování památek v dosud nepoznaném měřítku. Žádný dokument jim nedokázal poskytnout účinnou ochranu. Mezinárodní společenství proto učinilo rozhodnutí připravit speciální úmluvu zaměřenou výlučně na ochranu kulturních statků v době míru i během války. Konkrétní podobu dostalo toto rozhodnutí z podnětu Nizozemska UNESCO, kdy to přijalo na svém 4. zasedání v roce 1949 rezoluci o vytvoření návrhu této mezinárodní úmluvy. Následně docházelo k přípravným pracím, včetně konzultací s nejrůznějšími kulturními organizacemi. Takto připravené a revidované znění bylo projednáno na mezinárodní konferenci v Haagu, kde bylo také dne 14. května 1954 přijato jako Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu (dále jen „Úmluva“).¹⁹ Společně došlo k přijetí Prováděcího řádu, tří usnesení a Prvního protokolu²⁰.

Zástupci států se tak shodli na řadě důležitých zásad a konceptu mezinárodní ochrany pro společné dědictví lidstva, čímž vznikl autonomní režim ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu.²¹ Úmluva je první mezinárodní vícestrannou úpravou s univerzálním dopadem týkající se ochrany kulturních statků během konfliktu, která sjednotila do uceleného dokumentu normy obsažené v různých dosavadních úmluvách či principech opírajících se o precedenty.²²

Preambule Úmluvy obsahuje základní myšlenky, na nichž celá úprava stojí. Zdůrazňuje se důležitost ochrany, neboť její kolaps vede k nezvratnému poškození památek a tím ztrátě kulturního dědictví lidstva. V návaznosti na to jsou státy, dle preambule, povinny učinit všechna nezbytná opatření k ochraně kulturního dědictví a to prostředky vnitrostátního i mezinárodního charakteru.²³ Preambule dále připomíná, již v předchozích podkapitolách zmíněnou, vázanost zásadami plynoucími z Haagských úmluv 1899 a 1907

---

¹⁹ MIHAILA, Maria. *The Protection of...*

²⁰ více k Protokolu viz. podkapitola 3.5

²¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní...* . s. 14

²² ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* . s. 328

²³ BAJGAR, Jiří a kol. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva. I. díl. 1.* vydání. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993. s. 64

a Washingtonského paktu, které zůstávají stále v platnosti. Přijetím Úmluvy nedochází k jejich derogaci.²⁴

Usnesení, jež byla přijata v roce 1954 společně s Úmluvou, nejsou donucujícího charakteru, obsahují pouze určité volání po řádném uplatňování jejího znění.²⁵ První z usnesení vyjadřuje naději, že ozbrojené síly OSN budou při vojenských akcích uplatňovat ustanovení Úmluvy. Ve druhém se vyslovuje vůči státům požadavek na vytvoření národního poradního výboru složeného z expertů, který bude poskytovat vládě poradenství ve věcech spadajících pod Úmluvu, zajišťovat v případě ozbrojeného konfliktu účinnou ochranu památek a spolupracovat s dalšími subjekty na národní i mezinárodní úrovni. A konečně poslední usnesení pak ukládá generálnímu tajemníkovi OSN svolat bezprostředně po vzniku ozbrojeného konfliktu setkání smluvních stran.²⁶

Účinnost smlouvy její čl. 33 stanovil na okamžik uplynutí 3 měsíců od uložení pěti ratifikačních listin u UNESCO, k čemuž došlo dne 7. srpna 1956. Pro později přistupující strany je účinnost v souladu odst. 2 téhož článku stanovena na uplynutí tří měsíců po uložení ratifikačních listin.

V současné době činí počet stran 133 států, kdy posledními přistupujícími se v letošním roce stali Turkmenistán, Irsko a Džibuti. Pro Českou republiku se stala Úmluva závaznou dne 26. března 1993.²⁷

3.1 Aplikovatelnost

Pro následující rozbor Úmluvy považuji za nezbytné vymezit pojem ozbrojený konflikt. Toto slovní spojení nahradilo dříve používaný pojem válka, který však byl vykládán restriktivně a vztahoval se pouze na ozbrojené střety států dosahující určité intenzity²⁸. Pojem ozbrojený konflikt byl vždy považován za širší. Nicméně žádný pramen humanitárního práva ani doktrína, byť se o to v průběhu 20. století usilovně pokoušela²⁹, ho nijak nevymezují.³⁰

---

²⁴ Těmito Úmluvami a paktem se pak dále zabývá čl. 36, který říká, že jsou-li strany vázány jak Úmluvou 1954, tak zmíněnými předpisy, Úmluva má doplňující charakter a v ní obsažená úprava nahrazuje předchozí pouze co do poznávacího znaku. Preambule Úmluvy na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu ve spojení s čl. 36 této Úmluvy

²⁵ SHINDLER, Dietrich. TOMAN, Jiří. *The laws of armed conflicts*. 4th edition. Brill – Nijhoff, 2004. s. 783 - 784

²⁶ *Resolutions of the Intergovernmental 14 May 1954*. [online]. icrc.org, [cit. 7. února 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/415?OpenDocument>

²⁷ *Official list of state parties to the Hague Convention*. [online]. icrc.org, [cit. 7. února 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=13637&language=E>

²⁸ DETTER, Ingrid de Lupis. *The law of war*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. s. 102

²⁹ za nejzdařilejší lze chápat definici Pietro Verriho, který tento pojem vykládá jako konfrontaci mezi a) dvěma a více státy, b) státem a subjektem odlišným od státu, c) státem a osvobozenecským hnutím a d) etnickými

Jasno přinesl až Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii, který v případě Tadić za ozbrojený konflikt považuje použití ozbrojené síly nejen mezi státy, ale také déletrvajících boje mezi vládou státu a ozbrojenými skupinami či mezi těmito skupinami navzájem.³¹ Navíc není třeba formálního vyhlášení, čímž se existence ozbrojeného konfliktu stává objektivní a nikoliv subjektivní skutečností a není stanoven ani požadavek na vysokou intenzitu bojů.³²

Ozbrojené konflikty dělíme na mezinárodní a vnitrostátní.

Obecně lze říci, že mezinárodní konflikt probíhá mezi dvěma či více státy.³³ Otázkou působnosti Úmluvy ve vztahu k tomu typu konfliktu se zabývá čl. 18 Úmluvy. Ten uvádí, že se Úmluva provádí (s výjimkou ustanovení, která mají nabýt účinnosti již v době míru) za vypovězené války či jiného ozbrojeného konfliktu a to i v případě, že válečný stav není uznán jednou nebo více stranami daného konfliktu. Význam tohoto ustanovení je dvojitý. Jednak podmínky pro její aplikaci korespondují s výše zmíněným, tzn. je nezávislá na formálním vyhlášení konfliktu a zároveň je stanoven okruh adresátů tak, že pro uplatnění Úmluvy jí musí být alespoň jedna strana konfliktu vázána. Není-li některá z mocností v konfliktu smluvní stranou Úmluvy, jsou však ti, jež jsou smluvní stranou, i přesto nadále povinni následovat její ustanovení.³⁴ Extenzivní dopad je možný na mocnosti, které sice nejsou smluvní stranou, ale prohlásí, že přijímají ustanovení Úmluvy a skutečně je provádí. Na tomto místě je potřebné dodat, že takto vymezuje svou působnost samotné znění Úmluvy. V dnešní době se však ochrana kulturních statků považuje za součást zvykového práva, tudíž výše zmíněné začíná ztrácet na důležitosti.³⁵

O vnitrostátní konflikt se pak jedná za předpokladu naplnění třech podmínek – intenzita bojů, dlouhodobost a organizovanost stran konfliktu. Existence těchto kritérií je nezbytně důležitá, protože odlišují vnitrostátní konflikt od vnitřních nepokojů a napětí, na které není mezinárodní humanitární právo aplikovatelné.³⁶

---

skupinami v rámci státu, viz. VERRI, Pietro. Dictionary of the international Law of Armed Conflict. Geneva: ICRC, 1992, s. 34 - 35

³⁰ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 38 – 39

³¹ bod 70. rozsudku Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii IT-94-1-AR72 ve věci Tadić vs. Prosecutor ze dne 2. října 1995

³² PICTET, Jean. *Commentary on the Geneva Conventions of 12 August 1949. Volume 1.* Geneva: ICRC, 1994. s. 32

³³ AKANDE, Dapo. *Classification of Armed Conflict.* [online]. papers.ssrn.com [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2132573

³⁴ O' KEFFE, Roger. *The Protection of Cultural Property in Armed Conflict.* Cambridge: Cambridge University Press, 2011. s. 98 - 99

³⁵ HENCKAERTS, Jean Marie. DOSWALD-BECK, Louise. *Customary International Humanitarian law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2009 s. 188

³⁶ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní....* s. 48 - 49

Obecně se smlouvy spadající do haagské větve mezinárodního práva aplikují na konflikty mezinárodní. Úmluva na ochranu kulturních statků je však jednou z výjimek a následuje společný čl. 3 Ženevských úmluv. Zavádí tak alespoň minimální pravidla pro respekt ke kulturnímu bohatství v konfliktech nikoliv mezinárodní povahy.³⁷ Právním základem je čl. 19 Úmluvy. Ten stanovuje, že za ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní povahu, je třeba provádět alespoň ta ustanovení Úmluvy týkající se šetření kulturních statků. Z toho vyplývá, že se Úmluva neuplatní v plném rozsahu, tak jako při mezinárodním konfliktu. Strany jsou však vyzvány, aby uzavřely dohody rozšiřující použitelnost úmluvy.³⁸ Znění čl. 19 je ovšem nejasné a mezi odborníky panuje neshoda o tom, jaké povinnosti přináší stranám požadavek na šetření kulturních statků. K takovým úvahám vybízí samotné znění čl. 19, neboť neodkazuje přímo na ustanovení čl. 4 Úmluvy, zabývající se oním šetřením. Většinovým názorem nicméně je, že strany vnitrostátního konfliktu budou povinny respektovat pouze požadavky stanovené v tomto článku a žádné jiné³⁹. Ratione peronae jsou pak v případě vnitrostátního konfliktu vázány Úmluvou obě jeho strany⁴⁰. Úmluva upravuje možnost UNESCO nabídnout těmto stranám pomoc, ty však nejsou povinny ji přijmout.⁴¹ Zároveň je stanoveno, že provádění čl. 19 nemá vliv na právní postavení stran konfliktu. Jan Hladík k tomu konstatuje, že „*ustanovení (tak) umožňuje kompromis mezi požadavkem ochrany kulturních statků v konfliktu a základním kamenem mezinárodních vztahů, zásadou nezasahování do vnitřních záležitostí*“⁴². Ochrana je efektivní, ale nedochází k přiznání jakéhokoliv statusu či uznání strany konfliktu.

Zároveň platí výše zmíněné, že se Úmluva uplatní za vypovězeného ozbrojeného konfliktu a to i v případě, že válečný stav není uznán jednou nebo více stranami daného konfliktu.

---

³⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 142

³⁸ HENCKAERTS, Jean-Marie. The Protection of cultural property in non-international armed conflict. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting Cultural Property in Armed Conflict*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2010. s. 82 - 83

³⁹ ARIMATSU, Luise. CHOUTBURY, Mohubba. *Protecting cultural property in non-international armed conflicts: Syria and Iraq*. Stockholm: Stockholm Centre for Study International Law, 2015. s. 644

⁴⁰ Respektive všechny strany vnitrostátního konfliktu, jelikož čl. 19 je ve spojení s čl. 4 součástí zvykového práva

⁴¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 143

⁴² ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 333

3.2 Předmět ochrany

Předmětem ochrany Úmluvy jsou kulturní statky. Neexistuje žádná univerzálně použitelná legální definice tohoto pojmu. Každá smlouva upravující ochranu kulturního dědictví, od Lieberova kodexu až po Úmluvu, vymezuje kulturní statek jiným způsobem a jeho význam se tak liší v řadě mezinárodních i národních dokumentů.⁴³ Úmluva zavádí svou definici v čl. 1, podle kterého jsou chráněny tři skupiny kulturních statků. Vždy je nejprve jednoduše uvedeno, co je předmětem ochrany a následuje výčet příkladů. Nejedná se o výčet taxativní, nýbrž demonstrativní, což dovozujeme z uvedeného „jako jsou“. Ochrany používají:

„a) statky movité i nemovité, které mají velikou důležitost pro kulturní dědictví národů, jako jsou památky architektonické, umělecké nebo historické, a to náboženské i světské, archeologická naleziště, stavební celky, které samy o sobě jsou historicky nebo umělecky zajímavé, umělecká díla, rukopisy, knihy nebo jiné předměty významu uměleckého, historického nebo archeologického jakož i vědecké sbírky a důležité sbírky knih, archiválií nebo reprodukcí statků výše uvedených,

b) budovy, jejichž hlavním a skutečným určením je uchovávání a vystavování movitých kulturních statků, jako jsou muzea, velké knihovny, archivy a kryty určené za ozbrojeného konfliktu pro úschovu movitých kulturních statků a

c) střediska zahrnující značný počet kulturních statků (střediska kulturních památek).“⁴⁴

K ochraně výše zmíněných statků pak dochází bez ohledu na jejich původ či vlastnictví. Chráněny jsou tedy jak statky v soukromém, tak státním vlastnictví. Definice v Úmluvě je oproti předešlým úpravám pojata odlišně. Novým institutem je v souladu s čl. 1 pís. a) ochrana movitých statků. V návaznosti na to se pak ochrana vztahuje i na takové nemovitosti jako jsou knihovny, muzea či archivy. Tedy takové, které žádnou kulturní hodnotu samy o sobě nemají, ale nacházejí se v nich chráněné movité předměty. Do účinnosti Úmluvy byly chráněny pouze budovy nesoucí určitou hodnotu.⁴⁵ Poprvé je zavedeno také „středisko kulturních památek“, které je chráněno jako jeden objekt a můžeme

---

⁴³ UNESCO. *Protect cultural property in the Event of Armed Conflict*. [online]. unesco.org, [cit. 8. února 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/information-kit/>; více k pojmu viz. VERRI, Pietro. *Dictionary ...*. Geneva: ICRC, 1992, s. 89

⁴⁴ čl. 1 Úmluvy

⁴⁵ BOYLAN, Patrick. *Review... str. 53*

si pod tímto pojmem představit například Benátky, Bruggy nebo Staré město v Praze, tzn. určitou oblast či území, na kterém se nachází velké množství ochrany hodných statků.⁴⁶

Existují dvě okolnosti, které mohou ochranu kulturních statků bez ohledu na jejich široké pojetí v definici oslabit. Prvním z nich je problém interpretační a týká se podmínky spočívající ve veliké důležitosti pro kulturní dědictví národů. Z textu Úmluvy není zřejmé, zda kulturní statek musí mít význam pro veškeré národy, tj. mít přeshraniční charakter⁴⁷ či pouze pro národ jediný. Systematickým výkladem lze dospět k závěru, že druhá z uvedených možností je správná. Při užití preambule zjistíme, že „*poškození kulturních statků, at' již patří kterémukoliv národu, představuje poškození kulturního dědictví všeho lidstva, jelikož každý národ přispívá svým dílem ke světové kultuře*“. Jinak řečeno, pokud stát považuje nějaký kulturní statek či objekt za své národní dědictví, pak je také dědictvím světovým.⁴⁸ Domnívám se, že rovněž uplatnění teleologického výkladu nás přivede ke stejnému závěru, jelikož cílem Úmluvy je chránit co největší počet kulturních statků.

Druhý z problémů je faktický. Sama smluvní strana by měla určit, které památky jsou hodné ochrany. Následkem toho může docházet ke zkreslování faktu, které statky je třeba chránit ze strany státní moci.⁴⁹ Příkladem budiž nepřiznání ochrany některým historickým budovám či památkám spojeným s etnikem, které je v rámci smluvní strany upozadováno skupinou vládnoucí, jako určitá forma boje mezi nimi.⁵⁰ Statky, které národ považuje za důležité, by měly být označeny způsobem uvedeným v Úmluvě⁵¹ a musejí s nimi být obeznámeny i jiné národy. V praxi toto často absentuje, ale právě pomalý proces implementace a nedostatečná preventivní opatření přijatá mocnostmi mohou mít v konečném důsledku fatální následky.⁵²

3.3 Ochrana kulturních statků

Ochrana kulturních statků podle Úmluvy je založena na dvou klíčových povinnostech smluvních stran vyjádřených v čl. 2 Úmluvy. Jedná se o povinnosti zabezpečit a šetřit tyto statky.

---

⁴⁶ FUCHS, Jiří. Mezinárodní... s. 89

⁴⁷ ROGERS, A. P. V. *Law in Battlefield*. Second edition. Manchester: Manchester University Press, 2004. s. 140

⁴⁸ O' KEFFE, Roger. *The...* s. 103 - 104

⁴⁹ UK's Department for Digital, Culture, Media and Sport. *Protection of cultural property in the Event of Armed Conflict*. [online]. gov.uk, [cit. 6 června 2018]. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/protection-of-cultural-property-in-the-event-of-armed-conflict>

⁵⁰ VAN DER AUWERA, Sigrid. *UNESCO and the protection of cultural property during armed conflict*. *International Journal of Cultural Policy*, 2013, roč. 19, č. 1, s. 8.

⁵¹ čl. 6 ve spojení s čl. 16 Úmluvy

⁵² VAN DER AUWERA, Sigrid. *UNESCO and the...*

Zabezpečení je upraveno v čl. 3 Úmluvy. Ačkoliv by přirozeným výkladem tento pojem znamenal stejnou aktivitu za každé situace, tj. v době míru i během ozbrojeného konfliktu, Úmluva předpokládá naplnění tohoto prvku ochrany spíše v době míru.⁵³ Vychází přitom z myšlenky uvedené v preambuli, že má-li být ochrana účinná, je třeba činit opatření již před zahájením konfliktu. Zabezpečení pak čl. 3 definuje jako povinnost činit na vlastním území již v době míru všechna opatření, která jsou považována za vhodná a způsobilá působit proti nepředvídatelným účinkům ozbrojeného konfliktu. Nestanovuje přitom žádná konkrétní opatření ani jejich rozsah, tento deficit dohání čl. 5 Druhého protokolu. Uvádí, že se jedná o přípravu inventářů, plánování nouzových opatření atp.

Smluvní státy se rovněž zavazují šetřit kulturní statky. Což dle čl. 4 znamená „nedopouštět, aby se statků, jejich ochranných zařízení a bezprostředního okolí používalo pro účely, které by za ozbrojeného konfliktu mohly tyto statky vystavit zničení nebo poškození a zdržet se nepřátelských činů proti nim.“ Nicméně z tohoto pravidla existuje důležitá a často kritizovaná výjimka uvedená v odstavci 2 téhož článku a to naléhavá vojenská nezbytnost. Tento institut následuje jeden ze základních postulátů humanitárního práva a to potřebu vyvážení vojenské nutnosti a zásady lidskosti.⁵⁴ Legální definice není v Úmluvě obsažena, proto je výklad ponechán na dobré víře každé ze stran.⁵⁵ Panuje ovšem všeobecná shoda, že neposkytuje neomezené možnosti a neměla by být zneužívána.⁵⁶ Právě nedostatek jasných pravidel, za nichž lze naléhavou nezbytnost aplikovat, byl jedním z impulsů k vytvoření dodatečné úpravy – tedy Druhého protokolu k Úmluvě, stanovení podmínek pro její užití pak obsahuje jeho čl. 6.

Dále do povinnosti šetřit kulturní statky řadíme zákaz odvetných opatření či závazek stran zabránit nebo zastavit rozkrádání, loupení, zpronevěrování a vandalismu kulturních statků.⁵⁷

Na rozdíl od čl. 3, který se vztahuje z logiky věci pouze na státy, které jsou povinné přijmout vhodná opatření, se čl. 4 vztahuje na konflikty mezinárodní i vnitrostátní a zavazuje tak i subjekty odlišené od státu. Tento článek je považován za součást mezinárodního zvykového práva.⁵⁸

---

⁵³ O' KEFFE, Roger. *The...* s. 120

⁵⁴ HLADÍK, Jan. *The 1954 Convention on Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and the notion of military necessity*. International Review of Red Cross č. 835, 1999

⁵⁵ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 329

⁵⁶ BOYLAN, Patrick. *Review...* str. 54

⁵⁷ více k tomu v podkapitole zabývající se národními opatřeními

⁵⁸ HENCKAERTS, Jean Marie. DOSWALD-BECK, Louise. *Customary International Humanitarian law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009 s. 188

3.3.1 Zvláštní ochrana

Úmluva kromě výše popsané obecné ochrany poskytuje ještě intenzivnější stupeň – v čl. 8 a násl. upravenou tzv. zvláštní ochranu. Ta je poskytována pouze omezenému počtu objektů a to za splnění přísně stanovených kritérií. Jedná se o tyto kategorie statků - kryty určené pro úschovu movitých kulturních památek⁵⁹, střediska kulturních památek a jiné nemovité kulturní statky veliké důležitosti a to pouze v případě kumulativního naplnění dvou podmínek.

První z nich spočívá v dostatečné vzdálenosti od průmyslových středisek a vojenských objektů jako jsou letiště, rozhlasové stanice, komunikační linie atp. Ustanovení lze překročit pouze v případě, že se smluvní strana zaváže, že nebude příslušného objektu užívat a odstraní z něj dopravu, pokud se jedná o přístav, nádraží či letiště. Přičemž se jedná o mírové opatření, tudíž kroky k odstranění mají být činěny už v době míru. Stejně pak tato podmínka nemusí být splněna v případě krytů pro movité kulturní památky, ať jsou umístěny kdekoli, jestliže jsou vybudovány takovým způsobem, že je zřejmě nelze zničit bombardováním.⁶⁰ V tomto bodě je zřejmé, že Úmluva byla přijata v padesátých letech minulého století, od nichž uplynula poměrně dlouhá doba nesoucí razantní technologický vývoj, který umožňuje mnohem přesnější míření na cíl, než tomu bylo v minulosti. Mohlo tedy dojít k nepřesnému útoku a tím zničení uvedených chráněných objektů. Navíc absentuje definice „dostatečné vzdálenosti“, což v praxi činilo nemalé potíže.

Druhým požadavkem na přiznání zvláštní ochrany je jejich nevyužívání pro vojenské účely. Tím se rozumí zejména to, že daný objekt nemá přímý vztah k vojenským osobám, materiálu či akcím.⁶¹

Zvláštní ochrana nevzniká automaticky, nýbrž je vázána na výslovnou žádost a zápis do Mezinárodního rejstříku kulturních statků pod zvláštní ochranou.⁶² Proces zápisu je upraven v Prováděcím řádu k Úmluvě. Tato žádost obsahující údaje ohledně zapisovaného

---

⁵⁹Bylo by těžké zaručit zvýšenou ochranu statkům, pokud by nebyly uschovány v dostatečně bytelných krytech schopných poskytnout náležitou ochranu. Není stanoven požadavek na počet krytů, které by měl stát mít vybudovaný, záleží na velikosti území či finančních možnostech. Preferuje se však menší počet krytů za zachování co nejširší možné ochrany. In TOMAN, Jiří. *Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. 1. vydání. Ashgate Publishing Group, 1996.

⁶⁰ čl. 8 Úmluvy

⁶¹ UNESCO. *Special protection*. [online]. unesco.org, [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/protection/special-protection/>

⁶² BOYLAN, Patrick. *Review... str. 76*

statku⁶³ a doložení splnění podmínek nutných pro přiznání speciální ochrany je adresována generálnímu řediteli UNESCO, který následně doručí opis všem smluvním stranám. Ty jsou oprávněny vznést do čtyř měsíců odůvodněnou námitku, přičemž důvodem může být namítnutí nesplnění podmínek pro přiznání speciální ochrany v čl. 8 Úmluvy či tvrzení, že se nejedná o statek kulturní. Důležitou roli však mohou sehrát také politické motivy.⁶⁴ Stranám se doporučuje před podáním žádosti konzultovat její obsah se Sekretariátem UNESCO za účelem prevence podání námítky.⁶⁵ Jestliže již námitka byla podána, může činit strana žádající o zápis jakékoliv kroky pro dosažení jejího zpětvzetí. V případě, že k takovému kroku nedojde, je strana žádající zápis oprávněna podat žádost o arbitráž k potvrzení/vyvrácení námítky. Pokud jedna ze smluvních stran účastníci se tohoto sporu vyloučila užití arbitráže, musí být námitka potvrzena 2/3 hlasů smluvních stran.

K zápisu do Mezinárodního rejstříku tak dojde za splnění podmínek čl. 8, a pokud nebyla podána žádná námitka či nebyla-li potvrzena. Následně zašle generální tajemník opis zápisu smluvním stranám, třicet dní po odeslání nabývá zápis účinnosti. V současné době jsou v tomto rejstříku zapsány pouze statky Nizozemska, Mexika, Svatého Stolce, Rakouska a Německa.⁶⁶ Důvodů může být hned několik – mezi nejrelevantnější se, vedle poměrně složité procedury zápisu, řadí argumenty, že většina států doposud nevytvořila úkryty pro památky či je vytvořili, ale považují za absurdní poskytnout potenciál nepříteli sdělením informací o takovém útočišti. Považují to za poměrně logický krok, jelikož v minulosti byly kulturní statky poměrně častým a oblíbeným cílem ničení a to ať již u Napoleona v průběhu jeho tažení či nacistů, kteří zničili velké množství památek kontinentální Evropy.⁶⁷ Domnívám se tedy, že tyto snahy se v hlavách útočící strany stále objevují a poskytnout jim výhodu sdělením lokace těchto krytů není racionální. Například v Libyi se však objevil jiný problém, místní vláda odmítla přemístit komunikační linie či neužívat přístavy za účelem naplnění podmínky čl. 8 a) Úmluvy, tj. dostatečné vzdálenosti od míst, která jsou vojenským cílem.⁶⁸

---

⁶³ Doporučuje se zejména uvedení hranic středisek kulturních památek a jednoduchý popis jednotlivých památek, přibližnou vzdálenost od průmyslových středisek a vojenských objektů a přiložení topografické mapy.

⁶⁴ WOUNDENBERG, Nout van. *Enhanced protection: A new form of protection under 1999 Second Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting Cultural...* s. 52

⁶⁵ DUTLI, Maria Theresia. *Protection...*

⁶⁶ UNESCO. *International Register under Special Protection*. [online]. unesco.org, [cit. 8. února 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Register2015EN.pdf>

⁶⁷ BOYLAN, Patrick. *Review of...*

⁶⁸ TOMAN, Jiří. *The Road to the 1999 Second Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting Cultural...* s. 5

Stejně jako obecná ani zvláštní ochrana není absolutní. Použije-li totiž účastník konfliktu statek pod zvláštní ochranou pro zapovězený účel, je „*odpůrčí strana zbavena povinnosti zajistit imunitu*“⁶⁹, která spočívá v zdržení se nepřátelských činů a užívání pro vojenské účely, kulturní statek tak pozbude ochranu. Stejně tak může být imunita oslabena v případě nevyhnutelné vojenské nezbytnosti.⁷⁰ V případě porušení imunity je třeba o tom informovat generálního komisaře pro kulturní statky písemnou zprávou odeslanou v co nejkratším čase společně s uvedením důvodů pro takový postup.

Koncept zvláštní ochrany je možno využít také na transport kulturních statků z místa jejich ohrožení do úkrytu či na bezpečné území. Imunita se v takovém případě získává na žádost jedné ze stran určené generálnímu komisaři pro kulturní statky. Náležitosti žádosti jsou stanoveny v Prováděcím řádu. Vyžaduje se zejména označení statků, dopravních prostředků, trasy přesunu a další podstatné informace. Převoz se uskutečňuje pod dohledem jednoho či více inspektorů jmenovaných komisařem za tímto účelem, kteří doprovázejí vozidla až na místo určení. Transport musí být označen poznávacím znakem Úmluvy.⁷¹ Výše zmíněné platí pro převoz v rámci území jedné smluvní strany. Jestliže dochází k transportu přeshraničnímu, je navíc třeba připojit ujištění, že stát, na jehož území se statky přemisťují, přijímá ustanovení Úmluvy, jeho prohlášení, že po skončení konfliktu statky vrátí atp.⁷²

Statky pod speciální ochranou musí být povinně označeny a přístupny mezinárodní kontrole.⁷³

3.4 Národní opatření stanovená v Úmluvě

Opatření, která pro státy vyplývají z přistoupení k Úmluvě, si můžeme rozdělit na ta prováděná v době míru a ta činěná během nepřátelských akcí. V následující podkapitole bych se ráda zaměřila na obě tyto oblasti.

---

⁶⁹ čl. 11 Úmluvy

⁷⁰ Ta se od prosté vojenské nezbytnosti, uplatňující se pro statky pod obecnou ochranou, liší ve dvou kritériích: a) hodnota vojenského důstojníka velícího útoku na takový kulturní statek musí být minimálně na úrovni velitele divize a v povinném upozornění před vojenskou operací - zvláštní ochrana tak nezajišťuje, ve srovnání s obecnou ochranou, výraznější výhody; viz. DINSTEIN, Yoram. *The conduct of hostilities under the law of international armed conflict*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s. 160

⁷¹ BOYLAN, Patrick. *Review of...* s. 77 a násl.

⁷² čl. 17, 18 a 19 Prováděcího řádu

⁷³ čl. 10 Úmluvy

3.4.1 Mírová opatření

Mezi mírová opatření patří zejména povinnost zabezpečit kulturní statky upravená v čl. 3, který již byl rozebrán výše. Pro připomenutí uvádím, že operuje s termínem „opatření, která státy považují za vhodná“, nicméně nestanovuje žádné bližší požadavky na to, jakým způsobem mají být realizována.

Prvním důležitým krokem k ochraně kulturních statků v době míru, je jejich **identifikace**, tzn. stanovení památek, které jsou hodné ochrany. Následně by měly být tyto statky zaneseny do příslušných seznamů, ať již civilního či vojenského rázu. Je vhodné, aby v těchto seznamech byly uvedeny kromě lokace, původu či významu konkrétní věci také náčrty a fotografie, které mohou významně napomoci při jejich rozpoznání druhou stranou konfliktu nebo hledání uměleckého předmětu v případě jeho krádeže protistranou.⁷⁴

Dalším nástrojem ochrany je **označování**. Za tímto účelem Úmluva zavádí poznávací znak, jehož design je heraldicky popsán samotnou Úmluvou.⁷⁵ Barva je stanovena na královskou modř, nicméně v praxi se používá z důvodu lepší viditelnosti odstín světlejší.⁷⁶ Použití se liší pro případ obecné a zvláštní ochrany. V prvním případě je označení v podstatě fakultativní a znak se použije samostatně. Naproti tomu pro zvláštní ochranu je označení obligatorní a znak se používá trojmo ve trojúhelníkovém uspořádání se širší základnou nahore.⁷⁷ Znak v této podobě se využije jak pro nemovité kulturní památky pod zvláštní ochranou, tak také pro transporty pod zvláštní ochranou.⁷⁸ Umístění znaku je ve většině případů ponecháno na úvaze smluvních stran, nicméně musí být dobře viditelný.⁷⁹

Smluvní státy se zavazují **šířit** znění Úmluvy a to jak mezi civilní obyvatelstvo, tak mezi personál určený pro ochranu kulturních statků a ozbrojené síly. Šířením se rozumí také provedení překladu originálního znění Úmluvy do úředního jazyka každé ze smluvních stran⁸⁰, jejich začlenění do vojenských řádů, právních předpisů atp.⁸¹

---

⁷⁴ DUTLI, Maria Theresia. *Protection of property in the armed conflict*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2002. s. 156

⁷⁵ BOYLAN, Patrick. *Review...* s. 61

⁷⁶ Tamtéž s. 62

⁷⁷ HLADÍK, Jan. *Marking of Cultural Property with distinctive emblem of 1954 Hague Convention*. International review od red cross, 2004, No. 86. s. 379 - 399

⁷⁸ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 330

⁷⁹ více k umístění viz čl. 20 Prováděcího řádu

⁸⁰ Úřední jazyky Úmluvy jsou angličtina, španělština, francouzština a ruština. Překlad musí být následně zaslán generálnímu řediteli UNESCO.

⁸¹ KILA, D. Joris. *Dissemination of the 1954 Hague Convention and the 1999 Protocol: Embedding cultural property protection within military* In WOUNDENBERG, Nout van. LIJZAAAD, Liesbeth. *Protecting Cultural...* s. 98

Opatření vojenského rázu jsou jedním z nejdůležitějších prvků ochrany kulturních statků. Jelikož vojska hrají v ozbrojených konfliktech hlavní roli, je nezbytně nutné, aby do jejich řádů byly začleněny pokyny směřující k úctě a zachování kulturních památek. A také aby byli jednotliví příslušníci v této oblasti školeni. Existuje řada dokumentů vypracovaných jednotlivými státy, která poskytuje jejich vojskům, zejména pak velícím složkám, návod, jak zacházet během ozbrojených konfliktů s památkami. Některé státy navrhly také kapesní příručky s fotografiemi chráněných objektů, jež jsou povinnou výbavou vojáků.⁸² Rovněž se smluvním stranám doporučuje mít zřízenou speciální armádní službu či funkci, která bude v případě ozbrojeného konfliktu mít na starost ochranu kulturních statků. Nicméně není třeba, aby tato instituce fungovala v době míru jako stálý orgán, postačí, když dojde k jejímu ustanovení až po vzniku konfliktu.⁸³

Za účelem respektu k ustanovení Úmluvy, je třeba jejich porušení sankcionovat. Z toho důvodu zavádí Úmluva povinnost zanést do svých právních řádů **trestní opatření**, která jsou schopna postihnout, za porušení či příkaz k porušení Úmluvy, osoby bez ohledu na jejich státní příslušnost.⁸⁴ Z důvodu vágního pojetí, bez výslovného uvedení jednání, která mají být postihována či stanovení trestů za ně, bylo toto ustanovení kritizováno a v praxi příliš nevyužito. Tento problém napravilo až přijetí Druhého protokolu v roce 1999.⁸⁵

3.4.2 Opatření v průběhu nepřátelských akcí

Jakmile započne ozbrojený konflikt, je naopak třeba reflektovat hlavně povinnost šetření kulturních statků. Toho lze dosáhnout zdržením se používání kulturních statků k účelům, při nichž by mohly být poškozeny či zničeny. Stejně tak zdržením se nepřátelských akcí vůči nim a aktivním chováním za účelem ochrany statků před krádeží či vandalismem.

Ve vztahu ke kulturním statkům pod zvýšenou ochranou jsou smluvní strany povinny respektovat jejich imunitu, tj. neužívat jich a jejich okolí pro vojenské účely.

---

⁸²Např. Directive for Military Protection of Cultural Property and Military Safeguarding of Cultural Heritage vypracovaný Rakouskem či Francouzský dokument Handbook on the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict

⁸³Příkladem budiž členové Carabinieri Tutela Patrimonio Culturale, italské militarizované policejní síly, kteří byli nasazeni v řadě konfliktů včetně Kosova a Iráku, aby zabránily rabování a vandalismu kulturních památek.; O'KEFFE, Roger and comp. *Protection of cultural property. Military manual*. Sanremo: MBE – MAILBOXES, 2016. s. 21

⁸⁴ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní... s. 333*

⁸⁵Tamtéž s. 329

Pokud má útočící strana za to, že je možno využít vojenské nezbytnosti, nehledě na to, zda se jedná o tu naléhavou nebo nevyhnutelnou, jsou velitelé operací povinni řádně zkoumat naplnění podmínek pro její uplatnění.⁸⁶

V případě okupace území některé ze smluvních stran jsou aktéři Úmluvy povinni podporovat úsilí úřadů okupovaného státu k zajištění bezpečnosti kulturních statků. V nutném případě jsou povinni jim poskytnout sami potřebnou součinnost.⁸⁷ Prováděcí řád rovněž obsahuje článek ukládající povinnost pro případ okupace, kdy nařizuje smluvní straně v takovém případě ustanovit zvláštního představitele pro kulturní statky, které se nacházejí v okupovaném území.⁸⁸

Pokud nedošlo k označení kulturních statků způsobem vyžadovaným Úmluvou v době míru, tak jak jsem v předchozí podkapitole uváděla, měl by být tento nedostatek odstraněn. A to zejména s ohledem na statky či transporty pod zvláštní ochranou. Označovány by měly být vedle samotných statků, také osoby personálu určeného pro jejich ochranu a osoby pověřené naplňováním Prováděcího řádu k Úmluvě.⁸⁹ Tyto osoby jsou opatřeny páskou s poznávacím znakem a legitimací s jednotlivě vyobrazeným poznávacím znakem

3.5 Protokol z roku 1954 k Úmluvě na ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu

Protokol reaguje na systematické vylupování kulturních statků, ke kterému ve velkém docházelo během druhé světové války. Jeho hlavním posláním je tedy zabránit takovému jednání. Činí tak prostřednictvím úpravy jejich exportu z okupovaného území⁹⁰, včetně následného navrácení po skončení konfliktu. Účelem Protokolu tedy není zabránit ničení a útokům, jelikož by duploval úpravu obsaženou v Úmluvě, ale rozkrádání kulturních památek. Z logiky věci se vztahuje pouze na movité statky.⁹¹

Protokol byl přijat společně s Úmluvou a k nabytí účinnosti rovněž došlo ve stejný den⁹², jako tomu bylo u Úmluvy.⁹³ Protokol obsahuje vlastní úpravu ratifikace, přičemž strany

---

⁸⁶ DUTLI, Maria Theresia. *Protection...* 157

⁸⁷ čl. 5 Úmluvy

⁸⁸ čl. 2 Prováděcího řádu

⁸⁹ viz čl. 21 Prováděcího řádu

⁹⁰ DUTLI, Maria Theresia. *Protection...* 162

⁹¹ BOYLAN, Patrick. *Review... str.* 99

⁹² 7. srpen 1956

⁹³ UNESCO. *First Protocol to 1954 Hague Convention on Protection of Cultural Property*. [online]. unesco.org [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/convention-and-protocols/1954-first-protocol/>

Úmluvy nemají povinnost stát se stranou Protokolu. Z tohoto důvodu je počet mocností jím vázaných menší, konkrétní číslo činí v současné době 109 států.⁹⁴

3.5.1 Opatření během nepřátelských akcí

Smluvní strany jsou podle Protokolu zavázány nedovolit vyvézt kulturní statky mimo území, které obsadily. Protokol neobsahuje svou definici kulturních statků, ale jelikož je součástí Úmluvy, odkazuje v tomto na ni. Zmíněné se vztahuje jednak na složky samotného okupujícího, ale i na další, byť soukromé subjekty, pokud tento export není v souladu s právem. Jedná se o součást zvykového práva dle pravidla 40 Pravidel mezinárodního zvykového práva.

Další závazek je vztahován k ostatním, v konfliktu nezainteresovaným, stranám Protokolu. Jsou v případě, že došlo k exportu kulturních statků z okupovaného území povinni přijmout pod svou ochranu ty statky, které se nacházejí na jejich území.⁹⁵

3.5.2 Opatření po ukončení nepřátelských akcí

Jakmile dojde k ukončení okupace, je stát, který ilegálně vyvezl kulturní statky z okupovaného území, povinen je vrátit a zaplatit odškodnění jejich původním držitelům. „Kulturní statky jsou tak vyňaty z režimu válečného odškodnění.“⁹⁶ Zmíněné ustanovení navazuje na zákaz exportu ze strany okupujícího a vztahuje se pouze na něj. Stejně tak je součástí obyčejového práva.

Stejně tak má každá jiná strana Protokolu povinnost navrátit kulturní statky, které uschovala, jelikož se ocitly na jejím území. Tuto povinnost musí splnit vůči úřadům země, ze které pocházejí.⁹⁷

3.6 Druhý protokol k Úmluvě z roku 1999

Úmluva, včetně dokumentů přijatých společně s ní, byla sice významným krokem v poskytování ochrany kulturním statkům během ozbrojeného konfliktu, nicméně samotná vykazuje řadu nedostatků. Z tohoto důvodu několik členských států v čele s Nizozemskem vyvinulo iniciativu pro revizi Úmluvy. Generální ředitel UNESCO tak pověřil profesora Patricka Boylana, konzultanta UNESCO a místopředsedu Mezinárodní rady muzeí,

---

⁹⁴ UNESCO. *Official List of State Parties to the 1st Protocol*. [online]. unesco.org [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=15391&language=E>

⁹⁵ Protokol čl. 1

⁹⁶ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní... s. 335*

⁹⁷ O' KEFFE, Roger. *The Protection... s. 261*

provedením studie dosavadních dopadů Úmluvy.⁹⁸ Výsledkem jeho práce publikované v roce 1993 bylo identifikování hlavních oblastí, na které je třeba se skutečně zaměřit. Jednalo se o systém zvýšené ochrany, individuální trestní odpovědnost za porušení ustanovení na ochranu kulturních statků, předběžná opatření, vojenskou nezbytnost a vytvoření stálé dohlížející instituce.⁹⁹ V návaznosti na to, v únoru 1994, sestavila skupina odborníků tzv. Lauswoltův dokument obsahující návrh ustanovení zaměřených na zlepšení Úmluvy, ten byl následně během setkání expertů konaných v průběhu let 1997 až 1999 několikrát pozměněn.¹⁰⁰ Jeho výsledná podoba byla předložena konferenci v Haagu konané v březnu 1999, na které byl taky dne 26. března přijat jako Druhý protokol k Úmluvě.¹⁰¹

Tento nenahrazuje Úmluvu, nýbrž jí doplňuje a posiluje ochranu poskytovanou jejími ustanoveními. Na konferenci byly činěny i jiné návrhy na to, jakým způsobem by měla být Úmluva revidována, tak například provedení přímé změny na základě čl. 39 Úmluvy či přijetí úplně nové samostatné Úmluvy. Nakonec se státy přiklonily k přijetí protokolu, který nemá revizní charakter.¹⁰² Dá se tak říci, že přijetím byly vytvořeny dvě úrovně ochrany. Základní úroveň podle Haagské úmluvy pro její smluvní strany a vyšší úroveň ochrany podle Druhého protokolu pro jeho smluvní státy.

Druhý Protokol se aplikuje během ozbrojeného konfliktu mezinárodní i jiné než mezinárodní povahy. Nutno podotknout, že se musí skutečně jednat o ozbrojený konflikt.¹⁰³ Stejně jako v prvním tak ve druhém zmíněném případě se Druhý protokol uplatní v plném rozsahu, tzn. absentuje omezení na aplikaci ustanovení týkajících se pouze povinnosti šetření kulturních statků tak, jako je tomu pro případ vnitrostátního konfliktu v Úmluvě. Zdůrazněno je, že žádné ustanovení Protokolu nemůže, ve vztahu k vnitrostátním konfliktům, ospravedlnit zásah do státní suverenity a odpovědnosti vlády za udržování veřejného pořádku ve státě. Jedná se tak o klauzuli, která připomíná základní zásadu mezinárodního práva upravenou v Chartě OSN – zásadu nedotknutelnosti státní suverenity. Ta však není neomezená, stát je povinen řídit se normami mezinárodního humanitárního práva, což může tuto zásadu

---

⁹⁸ TOMAN, Jiří. *Cultural property in war: improvement in protection*. Paris: UNESCO Publishing, 2009. s. 20

⁹⁹ TOMAN, Jiří. *The Road to the 1999 Second Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting Cultural...* s. 15

¹⁰⁰ TOMAN, Jiří. *Cultural property in war:...* s. 27

¹⁰¹ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 338

¹⁰² HENCKAERS, Jean Marie. *New rules for protection cultural property in event. of armed conflict*. [online]. icrc.org [cit. 28. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jq37.htm>

¹⁰³ neuplatní se vnitřní nepokoje

prolomit. Toto ustanovení nabývá na významu zejména v situaci, kdy je nabídnuta stranám vnitrostátního konfliktu pomoc UNESCO.¹⁰⁴

V účinnost vstoupil 9. března 2004 a počet smluvních stran je v současné době 80.¹⁰⁵

3.6.1 Zvýšená ochrana

Jelikož je cílem mezinárodního společenství poskytnout ochranu kulturním statkům v co nejširším možném rozsahu a Úmluvou zavedený systém zvláštní ochrany byl v tomto ohledu slabým bodem, následkem čehož zaznamenal v praxi pouze velmi malý úspěch, byla vytvořena nová koncepce extra ochrany pod pojmem ochrana zvýšená. Důvod použití jiného názvosloví oproti Úmluvě je prostý. Druhý protokol je, jak již bylo zmíněno, doplňujícím nikoliv novelizujícím předpisem. Obecná a zvláštní ochrana upravené v Úmluvě tak zůstávají nedotčeny, zvýšená ochrana se pouze přidává jako třetí možný způsob.¹⁰⁶ Jedná se v podstatě o kombinaci zvláštní ochrany zavedené Úmluvou a kritérií pro zařazení do Seznamu světového dědictví podle Úmluvy o ochraně světového a kulturního dědictví z roku 1972. Jestliže byla statku přiznána zvláštní i zvýšená ochrana, aplikují se pouze ta ustanovení upravující zvýšenou ochranu.¹⁰⁷

Problematickými aspekty přiznání zvláštní ochrany dle Úmluvy byla zejména kritéria dostatečné vzdálenosti od průmyslových středisek a důležitých vojenských objektů a nemožnost zápisu na Seznam kulturních statků pod zvláštní ochranou po vznesení námítky. Význam těchto podmínek byl potlačen a podle čl. 10 Druhého protokolu lze pod zvýšenou ochranu umístit kulturní statek, pokud:

- a) se jedná o kulturní dědictví nejvyššího významu pro lidstvo*
- b) je chráněn odpovídajícími vnitrostátními právními i administrativními opatřeními, která uznávají jejich výjimečnou kulturní a historickou hodnotu a zajišťují nejvyšší úroveň ochrany*
- a*
- c) není využíván pro vojenské účely nebo zaštitění vojenských objektů a strana, která*

¹⁰⁴ TOMAN, Jiří. Cultural property in war:improvement... s. 424

¹⁰⁵ UNESCO. Official List of States Parties to the Second Protocol. [online]. unesco.org [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=15207&language=E>

¹⁰⁶ WOUNDENBERG, Nout van. *Enhanced Protection: A new form of protection under the 1999 protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting...* s. 52

¹⁰⁷ čl. 4 pís. b)

*má tyto statky pod svou ochranou, učinila prohlášení, že takto užívány nebudou.*¹⁰⁸

Za nutné považují rozebrat, co se skrývá pod pojmem „kulturní dědictví nejvyššího významu“. Při přípravě znění Druhého protokolu byla snaha co do pojmu „kulturní dědictví“ vycházet z úpravy obsažené již ve výše zmíněné Úmluvě na ochranu světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972. Ta však poskytuje ochranu nedostačujícímu okruhu kulturních statků, proto nebyla její definice převzata. Státy se přiklonily k jiné variantě. Druhý protokol neobsahuje žádný konkrétní výčet chráněných předmětů¹⁰⁹ a za kulturní dědictví se pak ve vztahu k němu považuje statek s výjimečným kulturním významem, ať má jakoukoliv podobu.¹¹⁰

Spojení „nejvyššího významu“ je pak třeba vykládat rovněž speciálně – dědictví je za takové považováno, jestliže má pro lidstvo mimořádný význam, je jedinečné či by jeho destrukce vedla k nenahraditelné ztrátě pro lidstvo.¹¹¹

Vznik zvýšené ochrany je vázán na podání žádosti. Ta je adresována Výboru a podává se prostřednictvím Sekretariátu UNESCO ve formě formuláře dostupného na webových stránkách UNESCO. Doručena musí být do 1. března kalendářního roku a jejím účelem je dosažení zápisu do Seznamu kulturních statků pod zvýšenou ochranou.¹¹²

Existují tři možné způsoby podání této žádosti. První z nich se uskutečňuje na základě dobrovolného rozhodnutí strany, jestliže se statek nachází na území, vůči kterému má tato strana jurisdikci nebo ho má pod kontrolou¹¹³. Neexistuje však povinnost k takovému jednání, jedná se pouze o právo. Druhým případem bude podání žádosti stranou po výzvě Výborem. Ten takto učiní, pokud má za to, že je třeba určitý statek zapsat a samotná strana Druhého protokolu se k ničemu nemá. Jedná se o inovativní ustanovení. Lze si představit situace, kdy se onen statek hodný zápisu nachází na území etnické menšiny a k navržení jeho zápisu nedošlo z politických důvodů. V takové situaci jsou po výzvě Výboru státní orgány smluvní strany v postavení, jenž činí obtížným odmítnout podat tuto žádost. Méně závažnými, avšak dle mého názoru, relevantními mohou být byrokratické důvody. Poslednímu ze způsobů,

---

¹⁰⁸ čl. 10 Druhého protokolu

¹⁰⁹ TOMAN, Jiří. Cultural property in war:improvement... s. 188

¹¹⁰ Kritéria pro určení výjimečného kulturního významu můžeme nalézt v pokynech pro implementaci Druhého protokolu; UNESCO. Guidelines for Implementation of Second Protocol. [online]. unesco.org. [cit. 26. května 2018]. Dostupné na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001867/186742E.pdf> bod č. 33

¹¹¹ Podmínky pro unikátní charakter takového statku vycházejí rovněž z Pokynů pro provádění implementace Druhého protokolu, bod č. 32 - 35

¹¹² Ochrana se poskytuje od okamžiku zápisu do zmíněného seznamu. Díky zápisu je tak pro veřejnost seznatelná, samotný statek musí být navíc označen speciálním znakem. HENCKAERS, Jean Marie. *New rules for protection cultural property in event. of armed conflict*. [online]. icrc.org [cit. 28. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jq37.htm>

¹¹³ Znamená to, že stát se může domáhat zápisu statku např. na území, jenž vojensky okupuje

kterým může dojít k podání žádosti o zápis, předchází jednání nejen ze strany Výboru ale i jiných subjektů vymezených v Protokolu.¹¹⁴ Poslední zmínění uvědomí Výbor o nutnosti zápisu konkrétního statku, je pak však čistě na posouzení Výboru, zda stranu, která je oprávněna žádost podat, vyzve nebo nikoliv.¹¹⁵

Jakmile je žádost podána, uvědomí Výbor ostatní strany Druhého protokolu, které jsou oprávněny ve lhůtě šedesáti dní podat protesty proti takové žádosti. Jejich důvodem však mohou být pouze skutečnosti osvědčující, že nejsou naplněny podmínky čl. 10 Druhého protokolu.¹¹⁶ Na rozdíl od úpravy zvláštní ochrany, kdy je-li podána námitka proti žádosti, nemůže dojít k zápisu, u zvýšené ochrany má podání protestu vliv pouze na většinu, která se na zápisu musí shodnout. Není-li protest podán a jsou splněny podmínky pro zápis, jedná se o 2/3 přítomných a hlasujících členů Výboru, zatímco v druhém případě se jedná o většinu čtyřpětinovou. Stejně tak požádá-li strana o zápis až po započetí konfliktu, dojde po urychleném projednání žádosti a protestů ke schválení čtyřpětinovou většinou.¹¹⁷

V současné době se na Seznamu kulturních statků pod zvýšenou ochranou nachází statky šesti států.¹¹⁸ Podobně jako u extra ochrany poskytnuté Úmluvou i statky pod zvláštní ochranou požívají imunity.

Statek může zvýšenou ochranu také pozbyt. Dojde k tomu v případě následujících tří situací, které nastiňuje čl. 13. Za prvé, zvýšená ochrana může být suspendována. Takovému následku musí předcházet aktivní jednání ze strany Výboru pro ochranu kulturních statků a má varující, respektive sankční charakter. Suspence je pouze dočasné opatření, pokud přechodně nejsou splněna kritéria pro přiznání zvýšené ochrany kulturnímu statku nebo jej bylo využito pro vojenské akce. Jakmile jsou kritéria znovu naplněna, Výbor rozhodne, zda bude zvýšená ochrana obnovena či nikoliv. Naopak definitivním opatřením je zrušení.¹¹⁹ K tomu dojde ze stejných důvodů jako k suspenzaci, ovšem pokud dosahují větší intenzity. V případě nenaplnění požadavků v čl. 10 pro přiznání zvýšené ochrany, může dojít k jejímu

---

¹¹⁴ Ostatní strany Protokolu, Mezinárodní výbor modrého štítu, nevládní mezinárodní organizace

¹¹⁵ TOMAN, Jiří. Cultural property in war:improvement in protection. Paris: UNESCO Publishing, 2009. s. 207 - 209

¹¹⁶ Jak již bylo zmíněno výše v práci, Druhý protokol tímto učinil významný krok ve vztahu ke vznášení politických námitek proti zápisu. WOUNDENBERG, Nout van. *Enhanced Protection:A new form of protection under the 1999 protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting....* s. 52

¹¹⁷ UNESCO. *Procedure of granting enhanced protection*. [online]. unesco.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Comments_2016_ENG.pdf

¹¹⁸ jedná se o Ázerbajdžán, Belgii, Kambodžu, Kypr, Gruzie, Itálie, Litva a Mali; UNESCO. *List of Property under Enhanced Protection*. [online]. unesco.org [cit. 26. května 2018]. Dostupné na: http://www.unesco.org/culture/1954convention/pdf/Enhanced-Protection-List-2017_EN.pdf

¹¹⁹ dochází k vymazání statku ze Seznamu kulturních statků pod zvýšenou ochranou a jediná možnost, kterou lze opět přiznat zvýšenou ochranu je prostřednictvím žádosti a opětovného řádného procesu přiznání

zrušení jen za takových okolností, že kritéria již v budoucnu zřejmě nebude možno naplnit. V případě užití chráněného statku pro vojenskou akci se musí jednat o kontinuální používání přesahující období šesti měsíců, přičemž nemohou existovat žádné důkazy o tom, že by takové užívání mělo skončit.¹²⁰ Poslední situací vedoucí k pozbytí zvýšené ochrany je její ztráta. K té dochází ex lege v případě, že se statek stane vojenským objektem. Ani za takové situace však není možné útočit na pozbytí statek za každé situace. Je vyžadováno, aby před takovým útokem autorita oprávněná ho nařídít zvážila, zda je útok opravdu jediným možným způsobem ukončení použití k vojenskému účelu a že je tento účel pro útočící stranu obzvláště škodlivý. Jestliže jsou naplněny uvedené podmínky, je útočící povinen využít takových prostředků zamezujícím co nejvíce škodám na kulturních statcích, teprve až jestliže jsou takové škody nevyhnutelné, je potřeba je minimalizovat.¹²¹ Ihned jakmile pomine situace, za které se statek považuje za vojenský cíl, nabývá automaticky zvýšenou ochranu zpět. Jedná se v podstatě o de facto definovanou odchylku vojenské nezbytnosti pro případ zvýšené ochrany.¹²²

3.6.2 Národní opatření založená Druhým protokolem

Opatření vyplývající z Druhého protokolu si rovněž můžeme rozdělit, stejně jako u Úmluvy či jejího Protokolu, na mírová a ta v průběhu nepřátelství.

3.6.2.1 Mírová opatření

V tomto bodě bych se ráda na chvíli vrátila trošku zpět a to k čl. 3 Úmluvy. Ten stanovuje stranám povinnost zabezpečit kulturní statky, nicméně způsob tohoto zabezpečení ponechává na diskreci státu. Patrick Boylan k tomu ve své Revizi Úmluvy uvádí, že všichni, kdo jsou odpovědní za ochranu kulturních památek, by měli společně v době míru vytvořit ucelený systém ochrany pro každý případ, ozbrojené konflikty nevyjímaje.¹²³ Druhý protokol tedy následuje jeho doporučení a doplňuje mezeru v Úmluvě. Nabízí stranám výčet opatření, která jsou způsobilá zamezit předvídatelným účinkům ozbrojeného konfliktu tak, jak to vyžaduje právě čl. 3 Úmluvy. Jedná se zejména o „*přípravu inventářů, plánování nouzových opatření na ochranu proti požáru či zhroucení budovy...*“¹²⁴ Přijetí těchto opatření je

---

¹²⁰ UNESCO. Guidelines for Implementation ... bod 82 - 88

¹²¹ TOMAN, Jiří. Cultural property... s. 232 - 233

¹²² ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 339

¹²³ BOYLAN, Patrick. *Review...* str. 71

¹²⁴ čl. 5 Druhého protokolu

ponecháno na výlučném rozhodnutí státu. Výčet není taxativní, mohou přijmout i jiná vhodná opatření. Stejně tak existuje riziko, že nebudou přijata vůbec žádná.

Přijímání opatření je pro státy finančně náročnou záležitostí. Aby se jim nevyhýbaly s odůvodněním, že nemají dostatek prostředků, byl za tímto účelem vytvořen Druhým protokolem Fond na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu. Jedním z jeho hlavních úkolů je poskytovat finanční a jinou pomoc při provádění mírových opatření v souvislosti s čl. 5 Druhého protokolu.¹²⁵

Druhý protokol vyzývá strany k jeho **šíření**. Integrální součástí je provedení překladu do národních jazyků, ve kterém se pak šíří¹²⁶. Zatímco povinnost diseminace samotné Úmluvy je zaměřena hlavně na určité skupiny, jako jsou armáda či personál určený k ochraně kulturních statků a zvyšování povědomí o ní, je ve vztahu k běžnému obyvatelstvu pouze doplňkem, čl. 30 Druhého protokolu vyžaduje šíření mezi veškeré obyvatelstvo státu v co nejširším měřítku. Komponenty šíření jsou také povinnosti učinit opatření vojenského rázu a zajistit spolupráci s nejrůznějšími organizacemi za účelem přípravy vzdělávacích programů. V tom dupluje Úmluvu. Druhý protokol však zavádí i nové povinnosti. A to vzájemně se informovat ohledně přijetí či aplikace zákonů a administrativních opatření v souvislosti s Druhým protokolem.¹²⁷ Domnívám se, že v praxi toho lze docela dobře dosáhnout prostřednictvím, co čtyři roky pravidelně podáváných, zpráv Výboru.

Velmi přínosným je Druhý protokol v oblasti **trestně právní**. Úmluva sice stanovuje povinnost učinit všechna opatření za účelem trestního stíhání osob, které ji porušily, nicméně nestanovuje podrobnosti jako např. specifikaci postižitelného jednání či druhy sankcí. Druhý protokol výše zmíněné dohání, když ve svém čl. 15 stanovuje individuální trestní odpovědnosti za pět nejzávažnějších trestných činů týkajících se porušení pravidel pro ochranu kulturních statků založených Úmluvou a Druhým protokolem.¹²⁸ Subjektem těchto trestných činů je jakákoliv osoba, míněno osoba vázaná Druhým protokolem. Jestliže je stát pouze stranou Úmluvy ale nikoliv Druhého protokolu, vztahuje se na něj pouze povinnost přijmout trestní opatření upravená v čl. 28 Úmluvy. S ohledem na subjektivní stránku činu se vyžaduje úmyslné zavinění. Objektivní stránka, tj. způsob provedení musí spočívat buď:

---

¹²⁵ HENCKAERTS, Jean-Marie. The Protection of cultural property in non-international armed conflict. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting..* s. 24

¹²⁶ Jazyky Druhého protokolu jsou angličtina, španělština, ruština, francouzština, čínština a arabština

¹²⁷ TOMAN, Jiří. Cultural property... s. 621 - 623

¹²⁸ HECTOR, Mireille. *Enhancing individual criminal responsibility*. WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting..* s. 74

1. v učinění kulturního statku pod zvýšenou ochranou předmětem útoku
2. využití kulturního statku a jeho bezprostředního okolí pro podporu vojenské akce¹²⁹

další jednání se dotýkají i statků pod obecnou ochranou, a lze se jich dopustit v případě:

3. rozsáhlého zničení, přisvojení statků chráněných Úmluvou i Druhým protokolem
4. učinění předmětem útoku kulturní statky chráněné Úmluvou i Druhému protokolem
5. dopuštění se vandalismu, krádeže, plnění a zpronevěry kulturních statků chráněných Úmluvou¹³⁰.

Vyjma kategorizace trestných činů podle míry ochrany předmětu útoku, je můžeme rovněž rozdělit podle toho, zda jsou státy povinny pachatele vydat či nikoliv. Tato povinnost se vztahuje pouze na trestné činy uvedené pod body 1 až 3. Pokud k vydání v takovém případě nedojde, je třeba zahájit trestní stíhání v daném státě.

Za účelem dosažení praktického efektu jsou státy povinny začlenit tyto trestné činy do své vnitrostátní právní úpravy a stanovit za ně vhodné¹³¹ tresty. Stejně jako založit svou jurisdikci pro případ jejich spáchání. A to buď na území státu, spácháním příslušníkem tohoto státu bez ohledu na místo jeho spáchání na základě zásady personality a v případech 1-3 také nad údajným pachatelem zdržujícím se na území daného státu. Posledním zmíněným je založena univerzální jurisdikce¹³² za účelem dosažení jistoty potrestání trestných činů velmi závažných a hanebných. Pravomoc odsoudit pachatele má tak kterýkoliv stát bez ohledu na to, zda má ke zločinci nějaký vztah či nikoliv.¹³³

Vedle trestních sankcí stanovuje Druhý protokol rovněž povinnost zavést nezbytná **legislativní, správní či disciplinární opatření** za účelem vyvození následků jiného úmyslného porušování Úmluvy a Protokolu než jsou nastíněny v čl. 15.¹³⁴

Za zmínku stojí také povinnost označit statky pod zvýšenou ochranou poskytovanou Druhým protokolem speciálním znakem. Ten se od znaku pro obecnou ochranu liší pouze

---

¹²⁹ Úpravu zvýšené ochrany zavádí Druhý protokol, jednání pod bodem 1. a 2. tedy samozřejmě směřuje jen proti samotnému protokolu. Musíme mít zároveň na paměti, že odpovědnosti za toto jednání nedojde v případě ztráty zvýšené ochrany.

¹³⁰ Tato jednání jsou zakázána Úmluvou a jejich zákaz není opakován v Druhém protokolu, tento trestný čin se vztahuje pouze k porušení Úmluvy

¹³¹ Za vhodné se budou takové tresty, které jsou předepsány pro trestné činy podobné závažnosti v rámci trestního práva státu

¹³² ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 340 - 341

¹³³ HECTOR, Mireille. Enhancing individual criminal responsibility for offences including cultural property. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting...* s. 74 - 75

¹³⁴ čl. 21 Druhého protokolu; více k tématu viz. TOMAN, Jiří. *Cultural property...* s. 378 a násl.

v tom, že je červeně orámován. Užívá se rovněž jednotlivě. Jeho heraldický popis nenajdeme ve Druhém protokolu, na podobě se shodly samotné státy na jejich šesté schůzi stran.¹³⁵

Mezi mírová opatření řadíme taky jedno z preventivních opatření proti nepřátelským akcím a to snaha vyhnout se umístění vojenských cílů v blízkosti kulturních statků dle čl. 8 píís. b).¹³⁶

3.6.2.2 Opatření v průběhu nepřátelských akcí

Opatření během nepřátelských akcí se dotýkají zejména stanovení podmínek pro útok a jejich naplnění v konkrétní situaci.

Druhý protokol nově uvaluje na strany konfliktu povinnost dodržet **preventivní opatření při útoku**. Před provedením útoku má tak útočník povinnosti učinit určité kroky. A to zejména přezkoumat, zda cíl útoku není kulturním statkem a využít takových prostředků, které minimalizují nebo zamezí náhodnému zničení či poškození kulturních statků¹³⁷. Pokud bylo pochybeno před zahájením útoku a vyjdou takové skutečnosti najevo až v jeho průběhu, je povinen neprodleně útok zastavit.

Preventivní opatření proti následkům nepřátelských akcí naopak zavazují tu stranu, jež je cílem útoku. Má povinnost zajistit ochranu kulturnímu statku tím, že jej přemístí nebo poskytne na místě náležitou ochranu. Nejvíce efektivní by samozřejmě bylo učinit tyto kroky již v době míru. Útoky jsou však často neočekávané a není reálné přemísťovat všechny možné potencionální cíle do bezpečí. Důležitou roli však poté hrají ryze mírová opatření, např. podrobné evakuační plány mohou podstatně snížit dobu expozice chráněného statku nebezpečí zničení.

Jak již bylo v práci několikrát zmíněno, odchylka vojenské nezbytnosti pro případ obecné ochrany tak, jak byla upravena ve čl. 4 odst. 2 Úmluvy, činila v praxi, z důvodu ponechání výkladu na dobré víře stran, potíže. Čl. 6 Druhého protokolu ho proto doplňuje. První část ustanovení se vztahuje na útočící stranu.¹³⁸ Útočník není povinen dostát ochrany kulturního statku a není založena jeho odpovědnost za útok porušující ustanovení Úmluvy, při naplnění dvou kumulativních podmínek. Statek se stal vojenským cílem, a v době útoku jím stále je, a nemá na výběr žádnou proveditelnou alternativu, která by mu poskytovala stejnou

¹³⁵ UNESCO. *Enhanced protection*. [online]. unesco.org. [cit. 26. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/protection/enhanced-protection/>

¹³⁶ DUTLI, Maria Theresia. *Protection...* s. 164

¹³⁷ Jedná se o projev zásady proporcionality mezi vojenskou nutností a kulturními požadavky

¹³⁸ HLADÍK, Jan. *The 1954 Convention on Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and the notion of military necessity*. International Review of Red Cross č. 835, 1999

vojenskou výhodu. Tato druhá podmínka vyplývá již ze samotného zákonného názvu vojenské nezbytnosti a to „naléhavá“. Jestliže existuje více objektů, které plní stejnou funkci a jeden z nich je kulturním statkem, nemůže být napadnut.¹³⁹

Druhá část čl. 6 se vztahuje na stranu, jenž má kulturní statek pod svou ochranou a rozhodne se v rozporu s čl. 4 odst. 1 Úmluvy, vystavit takový kulturní statek zničení či poškození. Může tak učinit pouze a jen pokud není možná jiná alternativa.¹⁴⁰ Jinými slovy pokud je zde možnost získat stejnou vojenskou výhodu za užití jiného prostoru, měl by být tento preferován.

Při přijímání Úmluvy nebyl dosažen konsenzus na hodnotě velitele odvolávajícího se na užití naléhavé vojenské nezbytnosti. Přitom je to důležitý prvek pro nezneužívání a uvědomění si závažnosti takové situace. Obecné pravidlo zavedené Druhým protokolem opravňuje takové rozhodnutí učinit velitele praporu nebo útvaru vyššího. Poslední odstavec potom stanovuje požadavek na upozornění ohledně útoku na kulturní statek, který se stal vojenským objektem s dostatečným předstihem, pokud to okolnosti umožňují. Na konci předchozí věty zmíněný předpoklad z upozornění nečiní povinnost a v případě snahy o úspěšný útok ho útočící strana v praxi zřejmě nikdy nevyužije.¹⁴¹

3.6.3 Výbor a Fond na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu

V následující podkapitole se budu zabývat dvěma novými institucemi založenými Druhým protokolem

Idea existence určitého orgánu spjatého s Úmluvou není nová. Zejména Belgie a Itálie činily již v roce 1954 na konferenci k přijetí Úmluvy návrhy na existenci stálého poradního a kontrolního výboru odpovědného za monitoring Úmluvy.¹⁴² Belgie propagovala mezivládní výbor, Itálie se přikláněla k instituci složené z volených delegátů jednotlivých stran Úmluvy. Několik dalších států se přiklánělo k posílení pravomocí Sekretariátu UNESCO. Nicméně Úmluva žádnému takovému orgánu základ nevytvořila.

V průběhu let se ukázalo, že právní úprava ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu sice existuje, nicméně v praxi její aplikace selhává. Do popředí se tak opět dostala otázka vytvoření orgánu, který by si s tímto problémem poradil, stala se pak stěžejní

¹³⁹ CHAMBERLAIN, Kevin. *Military necessity under the 1999 Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protectin....* s. 46

¹⁴⁰ DRAZEWSKA, Berenika. *Military necessity in international cultural heritage law*. [online]. unesco.org. [cit.26. května 2018]. Dostupné na: <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/40335>

¹⁴¹ CHAMBERLAIN, Kevin. *Military necessity under the 1999 Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protection...* s. 47

¹⁴² TOMAN, Jiří. *Cultural property...* s. 526 a násl.

při přípravě znění Druhého protokolu. Dokonce generální ředitel UNESCO Frederico Mayor navrhl konferenci přijímající Druhý protokol přijetí mezivládního výboru s tím, že v rámci UNESCO několik takových výborů existuje a jejich činnost je přínosná.¹⁴³

Výbor na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu je tedy jednou z novinek, kterou Druhý protokol přinesl. Skládá se ze dvanácti členů, jejichž funkční období činí čtyři roky a zvoleni mohou být pouze dvakrát v po sobě bezprostředně navazujícím období.¹⁴⁴ Jejich volbu činí schůze stran tak, aby byly zastoupeny všechny části světa. Předsedou je v současné době na jedenácté schůzi stran zvolený H. E. Ket Sophann z Kambodže.¹⁴⁵ Pro období 2015 až 2019 je členem Výboru i Česká republika.¹⁴⁶ Funkce Výboru souvisí zejména se zvýšenou ochranou poskytovanou Druhým protokolem. Má pravomoc přiznávat, suspendovat a rušit takovou ochranu, stejně jako dohlížet na řádné označování statků pod její ochranou. Rovněž přijímá a posuzuje pravidelné zprávy států, rozhoduje v záležitostech Fondu atp.¹⁴⁷ Výbor se schází jednou za rok, nevystane-li potřeba častějšího setkání. Účastnit se schůze mohou nejen členové, ale i zástupci vládních či mezivládních organizací. Pro přijetí rozhodnutí je zapotřebí dosažení souhlasu dvoutřetinové většiny. Z tohoto pravidla existují dvě výjimky, 4/5 všech přítomných a hlasujících¹⁴⁸ se musí shodnout na přiznání zvýšené ochrany po vzneseném protestu proti zápisu do Seznamu kulturních statků pod zvýšenou ochranou a při přiznání v naléhavém případě v situaci již zahájeného konfliktu.

Další novinkou vytvořenou Druhým protokolem je **Fond na ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu**. Jedná se o svěrenecký fond, jenž je naplňován zejména na základě dobrovolných příspěvků¹⁴⁹. Důvod pro vytvoření tohoto fondu je jednoduchý. Povinnosti uložené Úmluvou i Druhým protokolem bez ohledu na to, zda se

---

¹⁴³ TOMAN, Jiří. *The road to the 1999 Second Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting....* s. 16 - 17

¹⁴⁴ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní....* s. 341

¹⁴⁵ UNESCO. *1999 Second Protocol*. [online]. unesco.org. [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/governance-and-meetings/1999-second-protocol-committee/>

¹⁴⁶ UNESCO. *Participation of the Parties in the Committee for Protection of Cultural Property in the Event of armed Conflict*. [online]. unesco.org, [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/committee_eligibility_en_20170622.pdf

¹⁴⁷ viz. čl. 27 Druhého protokolu

¹⁴⁸ Hlasování se musí zdržet člen, jestliže se rozhoduje o konfliktu, jehož je stát, kterého zastupuje stranou

¹⁴⁹ K únoru 2017, kdy byly zveřejněny poslední informace ohledně poskytnutých příspěvků, finanční prostředky poskytlo pouze 8 zemí, mezi nimi i Česká republika

uplatňují v době míru nebo v průběhu nepřátelství vyžadují výdaje a zejména pro státy rozvojové s omezenými finančními možnostmi by mohla být jejich realizace náročná.¹⁵⁰

Státy mohou žádat o poskytnutí finanční pomoci na základě žádosti. Podává se na formuláři zasílaném Sekretariátu UNESCO nejméně šest měsíců před jednáním Výboru. Žádost je po posouzení její úplnosti zaslána Výboru, jenž je nadán rozhodovací pravomocí nad otázkami využití Fondu. Částka, která je v rámci finanční pomoci poskytována, je obvykle poměrně vysoká, tudíž je v reálu opravdu schopna zajistit dostatečná opatření.¹⁵¹ Tak například Libyi byla přiznána finanční asistence za účelem provedení identifikace a preventivních opatření ohledně kulturních statků ve výši 50 000 amerických dolarů, Mali získalo výpomoc v roce 2012 a 2016, celková částka činila 80 000 amerických dolarů, třetím státem, kterému z Fondu vyplaceny peníze byl El Salvador.¹⁵² Příjemce je povinen utratit přijaté prostředky pouze za účelem, k němuž mu byly poskytnuty.

3.7 Monitoring aplikace Úmluvy a jejích protokolů

Za účelem efektivního dopadu Úmluvy a jejích protokolů v praxi, je jejich ustanoveními konstituováno několik instrumentů, které pomáhají k jejich kontrole.

Prvním subjektem, který figuruje v rámci monitoringu, jsou samy **strany** Úmluvy a jejích dvou protokolů. Jelikož jsou základními nositeli povinností vyplývajících z těchto právních předpisů, jsou povinni za účelem dodržování Úmluvy jak v době míru, tak po vypuknutí konfliktu aktivně jednat. Státy by měly mít kvalifikovaný personál zajišťující ochranu a respekt ke kulturním statkům na jejich území během ozbrojeného konfliktu. Konkrétně je strana povinna, dle čl. 2 Prováděcího řádu, jmenovat představitele pro kulturní statky, popřípadě zvláštního představitele, jestliže je okupantem jiného území. Druhé ze tří usnesení přijatých společně s Úmluvou v roce 1954 vyslovuje vůči smluvním stranám rovněž požadavek na vytvoření národních poradních výborů složených z malého počtu odborníků v oblasti kultury v čele s ministrem kultury. Funkcí tohoto výboru má být hodnocení

---

¹⁵⁰ TOMAN, Jiří. Cultural property... s. 603

¹⁵¹ HLADÍK, Jan. *The Fund for Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. [online]. unesco.org, [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Fund-Protection_EN-web.pdf

¹⁵² UNESCO. *The Fund for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. [online]. unesco.org, [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/protection/fund/>

efektivnosti Úmluvy, iniciativa v oblasti případných návrhů na doplnění znění Úmluvy, monitoring a spolupráce přeshraniční i vnitrostátní.¹⁵³

Okrajově upraveným, avšak velice důležitým předpokladem kontroly, je povinnost smluvních stran nejméně jednou za čtyři roky podat zprávu ohledně přijatých opatření. Povinnost je podávat je zakotvena jak v Úmluvě, tak ve Druhém protokolu.¹⁵⁴ Účelem je poskytnout ucelené informace ohledně přijatých právních a faktických vnitrostátních opatření UNESCO, ale i ostatním stranám Úmluvy/Druhého protokolu, pro které by bylo obtížné se k těmto údajům jinak dostat.¹⁵⁵ Zprávy podávané na základě samotné Úmluvy jsou adresovány generálnímu řediteli UNESCO. Ty informující o naplňování opatření vyplývajících ze Druhého protokolu, jsou směřovány Výboru prostřednictvím Sekretariátu a podávají se společně s prvními zmíněnými.¹⁵⁶

V rámci ochrany kulturního dědictví za ozbrojeného konfliktu dochází také ke schůzím zástupců smluvních stran a to odděleně ve vztahu k Úmluvě 1954 a ve vztahu ke Druhému protokolu¹⁵⁷. Hlavním důvodem těchto schůzí je zkoumání problémů při provádění a případné návrhy na změny. Jsem tedy přesvědčena, že schůze jsou rovněž jedním z prvků kontroly plnění.

Za účelem poskytnutí co nejlepší možné ochrany Úmluva stanovuje ve čl. 21 předpoklad, že během konfliktu mezi jednou nebo více smluvními stranami každý z účastníků označí tzv. **ochrannou mocnost**¹⁵⁸, která bude chránit zájmy onoho státu a pomáhat mu při vyjednávání, bude-li iniciováno. Právě delegáti těchto mocností jsou, po státech, druhým elementem kontroly. Jejich hlavním úkolem je činit v případě, kdy to uznají za přínosné, kroky v zájmu ochrany kulturních statků – zejména prošetřují nastalá porušení Úmluvy

---

¹⁵³ *Resolutions of the Intergovernmental Conference on the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. The Hague, 14 May 1954. Resolution II.* [online]. icrc.org, [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=6FA17D44AABA6394C12563CD0051D062>

¹⁵⁴ čl. 26 odst. 2 Úmluvy a čl. 37 odst. 2 Druhého protokolu

¹⁵⁵ HLADÍK, Jan. Reporting system under the 1954 Convention for the Protection of Cultural Property. *International Review of Red Cross*, 2000, No. 840

¹⁵⁶ UNESCO. *Periodic reporting.* [online]. unesco.org [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/resources-and-publications/periodic-reporting/>

¹⁵⁷ Řádné schůze jsou svolávány generálním ředitelem každé dva roky; účastnit se jí mohou i jiné subjekty než strany Úmluvy, nemají však právo hlasovat. Na žádost 1/5 smluvních stran je pak generální ředitel povinen svolat schůzi mimořádnou.

¹⁵⁸ Mezinárodní humanitární právo poskytuje definici tzv. ochranné mocnosti, kdy se jedná o „*neutrální nebo jiný stát než je strana konfliktu, který souhlasil s výkonem funkcí příslušejících ochranné mocnosti daných Úmluvami a Protokolem*“ In PARRY, Clive. GRANT, John P. *Encyclopaedic dictionary of international law.* New York: Oceana Publications, 1986. s. 308

a provádějí opatření za účelem jejich odstranění. Role ochranných mocností a jejich delegátů vzrůstá v případě neshod ohledně interpretace či výkladu jednotlivých ustanovení. Prováděcí řád Úmluvy stanovuje pouze okruh osob, z něj jsou delegáti jmenováni, samotný postup je ponechán na obecné úpravě mezinárodního práva. Užije se čl. 46 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích a Ženevských úmluv včetně I. dodatkového Protokolu.¹⁵⁹

Třetím kontrolním subjektem je **generální komisař** pro kulturní dědictví. Toho vybírají, po vzniku konfliktu, společnými silami strana konfliktu, u níž bude pověřen a ochranné mocnosti odpůrcích stran.¹⁶⁰ Výběr se provádí ze seznamu, který byl sestaven již po nabytí účinnosti Úmluvy všemi smluvními stranami a obsahuje jména osob, které jsou způsobilé výkonu této funkce. Generální komisař má poměrně široké spektrum oprávnění počínající možností nařídít či vést vyšetřování přes vypracovávání a zasílání zpráv stranám konfliktu, ochranným mocnostem a UNESCO až po aktivní roli při poskytování speciální ochrany transportu, jak již ostatně bylo zmíněno výše.¹⁶¹ Se souhlasem strany, u níž je zvolen, má oprávnění ustanovit inspektora pro kulturní statky, který se zabývá předem vymezeným úkolem.¹⁶²

Doposud jediným případem využití institutu ochranné mocnosti i jmenování generálního komisaře, byl konflikt na Blízkém východě. Karl Brunner ze Švýcarska, a po jeho smrti De Angelis d'Ossat z Itálie, byl vybrán jako generální komisař pro Jordán, Libanon, Egypt a Sýrii, J. Reinink z Nizozemska naopak pro Izrael.¹⁶³ Důvody jsou podle Jana Hladíka dva. Úprava je koncipována pro poskytnutí asistence během dlouhodobého mezistátního konfliktu, kterých se v současné době příliš neobjevuje. Stejně tak dosažení dohody na osobě generálního komise mezi všemi stranami konfliktu je velmi obtížné dosáhnout.¹⁶⁴ S ohledem na tyto těžkosti poskytuje za účelem ochrany kulturních statků v praxi¹⁶⁵ svou asistenci generální tajemník UNESCO.¹⁶⁶

---

¹⁵⁹ HLADÍK, JAN. *The control system under the Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its Second Protocol*. In: FISCHER, Horst a kol. *Yearbook of International Humanitarian Law*. 4th vol. Hague: T.M.C.Asser Press, 2004. s. 421

¹⁶⁰ Záchrané pravidlo nabízí čl. 9 Prováděcího protokolu, který říká, že nezvolila-li si strana konfliktu ochrannou mocnost, může být za účelem jmenování generálního komisaře požádán některý neutrální stát. O tom kdo ho má požádat, však Úmluva mlčí.

¹⁶¹ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 334

¹⁶² čl. 7 Prováděcího řádu

¹⁶³ TOMAN, Jiří. *The Road to the 1999 Protocol*. In: WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting...* s. 4

¹⁶⁴ HLADÍK, JAN. *The control...* s. 422

¹⁶⁵ Např. během konfliktu mezi Irákem a Íránem či před rozpadem Jugoslávie

¹⁶⁶ DUTLI, Maria Theresia. *Protection...* s. 162

Výbor pro ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu je, jak již bylo zmíněno, konstituován Druhým protokolem. Zatímco generální komisař či volba ochranné mocnosti a jejího delegáta jsou prvky kontroly, které nastupují až za ozbrojeného konfliktu, Výbor je institucí stálou. Jednou z jeho hlavních činností je právě monitorovat a dohlížet na provádění jeho ustanovení, včetně dozoru nad řádným označením kulturních statků pod zvýšenou ochranou.

UNESCO plní při provádění Úmluvy a jejích protokolů pomocnou roli. Intervenovat může během konfliktu na žádost smluvních stran i ze svého vlastního podnětu.¹⁶⁷ Zajímavé je, že může rovněž poskytnout své služby během konfliktu nikoli mezinárodní povahy, aniž by to mělo vliv na právní postavení stran konfliktu. Sekretariát potom pomáhá organizovat jednání Výboru či asistuje při řešení problémů vyplývajících z implementace a aplikace.¹⁶⁸ Jedná se zejména o tzv. technickou pomoc, při níž může UNESCO asistovat na žádost nebo z vlastní iniciativy při preventivních, přípravných a organizačních pracích za účelem ochrany kulturních statků.¹⁶⁹ Také organizuje konference za účelem sdružení zainteresovaných stran a šíření povědomí o úpravě v oblasti ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ VAN DER AUWERA, Sigrid. *UNESCO and protection of cultural property in the event. of armed conflict*. [online]. unesco.org [cit.7. června 2018]. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10286632.2011.625415?src=recsys&journalCode=gcul20>

¹⁶⁸ MRLJIČ, Robert. *UNESCO and the protection of cultural property in the Event of Amed Conflict*. [online]. rcak.srce.hr [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: https://www.google.com/search?client=firefox-b-ab&ei=xicZW9rQL8TUwAK4rrWoCg&q=+UNESCO+and+the+protection+of+cultural+property+in+the+Event+of+Armed+Conflict&oq=+UNESCO+and+the+protection+of+cultural+property+in+the+Event+of+Armed+Conflict&gs_l=psy-ab.3...14041.14041.0.14267.1.1.0.0.0.104.104.0j1.1.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.0.0....0.8PxHb7Y4br4

¹⁶⁹ čl. 33 Druhého protokolu

¹⁷⁰ UNESCO. *Conferences*. [online]. unesco.org [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/governance-and-meetings/conferences/>

4. Jiné instrumenty mezinárodního práva poskytující ochranu kulturním statkům během ozbrojeného konfliktu

Tato kapitola se zabývá těmi mezinárodními právními předpisy, dotýkajícími se ochrany kulturních statků, jenž byly přijaty po roce 1954 a nejsou v přímém vztahu k Úmluvě.

V první řadě patří do této skupiny **Dodatkové protokoly z roku 1977 k Ženevským úmluvám**. Dodatkový protokol I. se uplatní v případě mezinárodních konfliktů, ten s číslem II. potom během konfliktů jiné než mezinárodní povahy.¹⁷¹

Dodatkový protokol I. stanovuje, že předmětem útoku mohou být pouze vojenské objekty, ty civilního charakteru jsou zapovězeny. Přičemž pokud je pochybnost o povaze objektu, vždy je třeba ho považovat za civilní.¹⁷² Čl. 53 v návaznosti na uvedené poskytuje ochranu specifickým civilním objektům. Konkrétně se jedná o historické památky, umělecká díla a místa pro konání bohoslužeb. Ochrany je dosahováno prostřednictvím tří zákazů - zapovězeno je činit nepřátelské činy¹⁷³ vůči takovým kulturním statkům, které jsou kulturním nebo duchovním dědictvím lidstva, využít je na podporu vojenské akce¹⁷⁴ či je využívat jako prostředek represálií.¹⁷⁵ Není přitom možno se odvolat na vojenskou nezbytnost. Další ze zákazů dotýkající se kulturních statků je obsažen v čl. 38 Dodatkového protokolu I. a týká se zneužití znaků určených pro ochranu kulturních památek. Jestliže strana konfliktu neprávem označí určitý objekt v rozporu s tímto článkem a uvede tak další strany v omyl ohledně povinnosti chránit takový objekt podle norem mezinárodního humanitárního práva, dopouští se porušení zákazu proradnosti a tím trestného činu podle čl. 85 odst. 3 pís. f).¹⁷⁶ Dodatkový protokol I. rovněž dodává, že osoby pověřené ochranou kulturních statků se musí

¹⁷¹ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní... s. 326*

¹⁷² čl. 52 Dodatkového protokolu I.

¹⁷³ Přičemž ochrana je zde silnější než v Úmluvě, neboť absentuje možnost uplatnění vojenské nezbytnosti. LOSTAL, Marina. *The meaning and protection of cultural object and places worship under 1977 Additional Protocols*. [online]. unesco.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/254941506_The_Meaning_and_Protection_of_%27Cultural_Object_s_and_Places_of_Worship%27_under_the_1977_Additional_Protocols

¹⁷⁴ V případě, že budou užity takovým způsobem, jedná se o zjevné porušení čl. 53 pís. b), což ale neospravedlňuje útok vůči takovému statku, který se stává v tu chvíli vojenským objektem, v každém případě. Právo zaútočit na takový objekt bude muset být vykládáno restriktivněji a to zejména v souladu s čl. 52 odst. 2. Nebyla-li by získána zjevná vojenská výhoda či pominulo-li porušení čl. 53, nestane se legitimním cílem. Samotný útok potom musí být proporcionální. HENCKAERTS, Jean-Marie. *The Protection of cultural property in non-international armed conflict*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting...* s. 29 - 30

¹⁷⁵ CHADHA, Neeru. *Protection of cultural property in the event. of armed conflict*. [online]. wordlii.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: www.worldlii.org/int/journals/ISILYBIHRL/2001/12.rtf

¹⁷⁶ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní... s. 337*

zdržet účasti na nepřátelských akcích za účelem zachování si statutu civilní osoby a znemožnění útoku na ně.¹⁷⁷

Logickým doplňkem těchto zákazů uvedených v Dodatkovém protokolu I. je trestně právní odpovědnost, tj. stanovení, že závažná porušení jeho znění, jsou-li činěna úmyslně, se považují za trestný čin.¹⁷⁸ Ve vztahu ke kulturním statkům se jedná o jejich napadení, přičemž k založení odpovědnosti musí být kumulativně naplněny následující podmínky: statek se musí nacházet pod zvláštní ochranou¹⁷⁹, muselo dojít ke značnému poškození, nebylo ho využíváno pro podporu vojenské akce (splnění této podmínky musí být prokázáno), nachází se v dostatečné vzdálenosti od vojenských objektů a napadení bylo záměrné. Neabsentuje-li žádný z těchto požadavků, jedná se o válečný zločin postižitelný jakýmkoliv státem na základě principu univerzální jurisdikce.¹⁸⁰

Dodatkový protokol II. naopak pojednává o ochraně kulturních statků během ozbrojeného konfliktu jiné než mezinárodní povahy. Čl. 16 je svou koncepcí zákazů ve vztahu ke kulturním statkům velmi podobný úpravě obsažené v Dodatkovém protokole I.¹⁸¹, nicméně chybí zákaz represálií., tzn. že ve vnitrostátním konfliktu jsou strany konfliktu pouze povinny se zdržet nepřátelských činů vůči statkům kulturní a duchovní hodnoty a nevyužívat je na podporu vojenské akce.¹⁸²

Dodatkové protokoly nemodifikují úpravu obsaženou v Úmluvě, jsou-li strany jejími ustanoveními vázány, dojde k její aplikaci. Pokud jedna nebo více ze stran konfliktu však nejsou její smluvní stranou, úprava obsažená v čl. 53 Dodatkového protokolu I a čl. 16 Dodatkového protokolu II. se použije.¹⁸³

Další dokument, který bych ráda představila, je **Římský statut Mezinárodního trestního soudu.**

Pro mezinárodní humanitární právo je charakteristické, že některá jeho porušení jsou považována za natolik závažná, že zakládají nejen mezinárodní odpovědnost státu, ale i odpovědnost individuální. Postih těchto jednání pak není pouze záležitostí práva

---

¹⁷⁷ HENCKAERS, Jean Marie. *New rules for protection cultural property in event. of armed conflict.* [online]. icrc.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jq37.htm>

¹⁷⁸ čl. 85 odst. 4 pís. d)

¹⁷⁹ Přičemž nezávisí na tom, jakým instrumentem či kompetentní organizací byla ochrana poskytnuta

¹⁸⁰ DUTLI, Maria Theresia. *Protection...* s. 174

¹⁸¹ PICTET, Jean. *Commentary on the Additional Protocols to Geneva Conventions.* Geneva: Martinus Nijhoff Publishers, 1987. s. 1470

¹⁸² BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní...* s. 127 - 128

¹⁸³ PICTET, Jean. *Commentary....* s. 641

vnitrostátního ale i mezinárodního. Jedním ze subjektů oprávněných vést takové stíhání je stálý orgán zvaný Mezinárodní trestní soud.¹⁸⁴

Tzv. Římský statut Mezinárodního soudního dvora byl přijat v roce 1998 a zakládá jurisdikci tohoto orgánu ve vztahu ke zločinům proti lidskosti, genocidy, agrese a válečným zločinům.

Římský statut vstoupil v platnost 1. července 2002 a lze podle něj stíhat zločiny počínaje tímto datem. U těch spáchaných před, bylo buď vynucováno mezinárodním společenstvím, aby takové zločiny stíhaly nebo byly na mezinárodní úrovni trestány prostřednictvím ad hoc tribunálů vytvořených Radou bezpečnosti OSN. V minulosti byly takové tribunály ustanoveny pro bývalou Jugoslávii a Rwandu. Jejich judikatura hraje významnou roli při výkladu a aplikaci pravidel pro stíhání válečných zločinů.¹⁸⁵ Ve vztahu k ochraně kulturních statků byl činný hlavně tribunál prvně zmíněný.

Římský statut zakládá, mimo jiné, individuální trestní odpovědnost za činy proti kulturním statkům.¹⁸⁶ Ty jsou stíhány na základě odlišného ustanovení v případě konfliktu mezinárodního a konfliktu nikoliv mezinárodní povahy. Pro první případ je v čl. 8 odst. 2 pís. b) (ix) stanoveno, že za válečný zločin se považuje porušení práva a zvyků uplatňovaných během mezinárodního ozbrojeného konfliktu, jestliže jsou porušeny záměrným útokem na budovu určenou k náboženským účelům, sloužící ke vzdělávacím, uměleckým či vědeckým účelům nebo se jedná o historické památky.¹⁸⁷ Splněna musí být podmínka, že nebyly v době útoku považovány za vojenský objekt. Skutečná škoda není vyžadována, postačí vedení útoku. Pro konflikty nikoliv mezinárodní povahy je charakteristika jednání stanovena stejnými slovy, nicméně musí dojít k porušení těch práva a těch zvyků, které se uplatňují během konfliktu nikoliv mezinárodní povahy.¹⁸⁸

Nutno podotknout, že Mezinárodní trestní soud je oprávněn uplatňovat svou pravomoc pouze za naplnění zásady komplementarity, tzn. v případě, že stát není schopen nebo ochoten zločince stíhat.¹⁸⁹ Za účelem stíhání válečných zločinů jsou státy povinny začlenit do svých právních řádů takové jednání a vyslovit svou pravomoc pro jejich stíhání. Až pokud jejich jednání selže, nastupuje aktivita Mezinárodního trestního tribunálu.

---

¹⁸⁴ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 467

¹⁸⁵ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní...* s. 475

¹⁸⁶ HECTOR, Mireille. *Enhancing individual criminal responsibility*. WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting..* s. 73 - 74

¹⁸⁷ čl. 8 odst. 2, pís. b) (ix) Římského statutu

¹⁸⁸ HENCKAERTS, Jean Marie. The protection of cultural property in non-international armed conflicts. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting..* s. 89 - 90

¹⁸⁹ MČK. *Čím je Mezinárodní trestní soud?* [online]. cervenykriz.eu, [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud.aspx>

5. Případová studie – Al Mahdi

V následující kapitole bych se ráda zaměřila na případ Malijce Al Mahdiho, který byl Mezinárodním trestním soudem odsouzen k devíti letům vězení a náhradě škody ve výši 2, 7 milionů euro za válečný zločin proti kulturním statkům umístěným ve městě Timbaktu v Mali.

5.1 Skutkový stav

Mali se od ostatních zemí na africkém kontinentu příliš neliší v otázce politické stability ani funkčnosti celého státního aparátu. Čím se však liší podstatně, je poměrně dobrá snášenlivost mezi jednotlivými etniky. Jedinou výjimku tvoří Tuaregové, kmen žijící na severu země, ale také v okolních státech. Jedná se o bývalé nomády, kteří nejsou ochotni se podříditi zákonům zemí, na jejichž území žijí, propagují svá pravidla a často tak vyvolávají konflikty ve vztahu k vládnoucí autoritě.

K takové situaci došlo v roce 2012 v Mali a na pozadí stojí tzv. Arabské jaro. Povstalečtí Tuaregové, kteří odešli do Libye pomoci Muammaru Kaddáfimu¹⁹⁰ jako žoldáci v armádě, se po pádu jeho režimu začali vracet zpět do vlasti. S sebou si přivezli i poměrně dobré vojenské zkušenosti a zbraně, které jim po bojích zůstaly. Tyto skutečnosti společně se znechucením z podmínek, za nichž v Mali žili, stejně jako jejich údajná diskriminace vedly Tuaregy se separatistickými sklony k vytvoření hnutí MNLA¹⁹¹, politicko-vojenské platformy určené k boji za samosprávu. Toto hnutí následně využilo vyhrocenou situaci v zemi, bez nevelkého odporu obsadilo sever území, který je podle něj domovinou Tuaregů a v dubnu 2012 zde vyhlásilo nezávislý stát Azawad.¹⁹² Nicméně se tento krok ukázal z jejich strany jako předčasný. Ihned se proti vyhlášení totiž ohradily skupiny Ansar Dine, malijské džihádistické hnutí a jeho spojenec Al-Kajda v islámském Maghrebu. Ti byli dalšími subjekty bojujícímu proti malijským autoritám a činícími si nárok na nadvládu nad tímto územím. Jejich motivy však byl rozdílné. Zatímco Tuaregům šlo hlavně o odtržení se a vytvoření státu pro Tuaregy¹⁹³, druhým zmíněným se jednalo o zavedení extrémní interpretace islámského

---

¹⁹⁰ Vůdce velké revoluce a Libyjské arabské lidové džamahiríje, tj. vůdce Libye od roku 1969

¹⁹¹ Mouvement National pour La Liberation de l'Azawad nebo Národní osvobozenécké hnutí

¹⁹² Mali: ohlednutí za konfliktem. [online]. africkyportal.cz [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://africkyportal.cz/clanky/mali-ohlednuti-za-konfliktem>

¹⁹³ *Mali crisis: historical perspective of Azawad movement*. [online]. geopoliticalmonitoring.com. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.geopoliticalmonitor.com/mali-crisis-a-historical-perspective-of-the-azawad-movement/>

práva, šariu, v zemi a vystupovali striktně proti osamostatnění Azawadu.¹⁹⁴ Jelikož napětí mezi oběma skupinami rostlo, docházelo k jejich střetům. Následkem čehož byli Tuaregové zbaveni nadvlády nad severem země a nuceni opustit nejprve město Timbuktu a jeho okolí, následně i město Gao. Al-Kajda vyhlásila kontrolu nad tímto územím.¹⁹⁵

Ansar Dine i Al-Kajda aplikovali na okupovaném území jejich náboženské a politické požadavky prostřednictvím lokální vlády. Vytvořili své soudní a nad morálkou dohlížející (tzv. Hesbah) orgány. Cílem Hesbahu bylo podporovat ctnost a zabránit nepravosti – tj. bojovat proti všem činům, které v jeho očích porušovaly předpisy islámu. O vedení Hesbahu byl požádán Al Mahdi. Jeho osoba byla vybrána ze dvou důvodů, byl rodákem v tuarežské oblasti, tudíž ji dobře znal a velmi dobrým znalcem islámu.¹⁹⁶

Právě Hesbah sehrál v situaci ničení kulturních památek v Timbuktu obrovskou roli. Na tomto místě bych ráda uvedla, že Timbuktu je starověké město, které je spojené se šířením islámu. Nachází se zde velké množství kulturních památek a to zejména mauzoleí a mešit. 16 z 333 hrobek je společně se 3 mešitami od roku 1988 zapsáno na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví.¹⁹⁷ Pro místní mají velký význam z historického i duchovního hlediska.¹⁹⁸ Zároveň z důvodu trvajících nepokojů mezi separatisty a islámskými hnutími se rozhodla malijská vláda požádat UNESCO o zápis kulturního dědictví nacházejícího se na území Timbuktu do Seznamu kulturního dědictví v ohrožení. Výbor pro ochranu světového kulturního dědictví žádosti vyhověl a na jeho setkání konaném na přelomu června a července roku 2012 v Petrohradě byly památky na tento seznam zapsány.¹⁹⁹

Islámské vládnoucí autority ovšem vyslovily názor, že památky umístěné v Timbuktu by měly být zničeny, jelikož nejsou v souladu se šariou. A to hlavně proto, že většina z nich je spojená se súfismem, což je mystická odnož islámu a muslimové věří, že jejich svatyně jsou znesvěceny. Proto je ničí²⁰⁰. Al Mahdi, stojící v čele Hesbahu, otevřeně vyslovil názor,

---

¹⁹⁴ *Tuaregs claim independence from Mali*. [online]. aljazeera.com [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/news/africa/2012/04/20124644412359539.html>

¹⁹⁵ Tuareg rebel driven out Timbuktu. [online]. aljazeera.com [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/news/africa/2012/06/20126295148565734.html>

¹⁹⁶ Prosecutor vs. Ahmad Al Faqi Mahdi. [online]. harvardlawreview.org. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://harvardlawreview.org/2017/05/prosecutor-v-ahmad-al-faqi-al-mahdi/>

¹⁹⁷ UNESCO. *Timbuktu*. [online]. unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://whc.unesco.org/en/list/119>

¹⁹⁸ ICC. *Summary of the Judgement and Sentence in Case Al Mahdi vs. Prosecutor*. [online]. icc-cpi.int. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/160926Al-MahdiSummary.pdf>

¹⁹⁹ UNESCO. *Heritage sites in Northern Mali placed on List of World Heritage in Danger*. [online]. unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://whc.unesco.org/en/news/893/>

²⁰⁰ *Rebelové zničili posvátnou hrobku, místní se bojí o knihovnu*. [online]. novinky.cz. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: https://zpravy.idnes.cz/rebelove-znicili-posvatnou-hrobku-v-timbuktu-f40-zahranicni.aspx?c=A120510_204506_zahranicni_brm

v němž se ohradil vůči svým nadřízeným, že nesouhlasí se zničením těchto duchovních a zároveň kulturních památek v Timbaktu. A to za účelem zachování klidu mezi místními a okupanty. Navíc se podle něj nedalo v šaríe najít podklad pro takové jednání a Hesbah má trestat pouze to, co je v rozporu s islámskými pravidly.

Přes výše zmíněné byl Al Mahdi instruován vůdcem Ansar Dine k provedení útoků na devět mauzoleí a jednu mešitu. I přes počáteční nesouhlas Al Mahdi začal útoky připravovat, protože jak sám řekl, vždy plnil své úkoly svědomitě.²⁰¹ Sepsal dokonce kázání, které bylo čteno během modlitby předcházející zničujícím útokům, sám sestavil plán útoků, včetně sekvence, ve které k nim má docházet. Následně v období od 30. června do 11. července 2012 došlo k několika útokům, při nichž bylo celkem deset velmi významných památek na území Timbaktu zdevastováno buď samotným Al Mahdim, nebo pod jeho dozorem.

5.2 Právní posouzení

Ráda bych uvedla, že konflikt v Mali měl nepochybně povahu vertikálního²⁰² vnitrostátního konfliktu. Nejednalo se o konflikt mezinárodní, jelikož nebyly rozbroje mezi jednotlivými státy, ale povstaleckými hnutími a státem²⁰³. Jak jsem již v úvodní části práce zmínila, neexistuje legální definice pojmu vnitrostátní konflikt. Užívá se jí v té formě, v jaké byla judikována v případě Tadić Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii. Vyžaduje naplnění následujících podmínek: a) intenzita bojů, b) dlouhodobost a c) organizovanost stran konfliktu a to za účelem odlišení od vnitřních nepokojů, pro které se mezinárodní právo neužívá.²⁰⁴ Všechna tato kritéria byla v případě Mali naplněna.²⁰⁵

Jestliže máme jistotu o povaze konfliktu, můžeme se zabývat tím, jaká právní úprava je pro daný konflikt relevantní. Za účelem toho je nezbytné zjistit, kterými z, v této práci zmíněných, instrumentů mezinárodního humanitárního práva zabývajícími se ochranou kulturních statků, je Mali vázáno.

---

²⁰¹ *Ahmad Al Faqi Al Mahdi: „I feel guilty.“* [online].unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/courier/2017-october-december/ahmad-al-faqi-al-mahdi-i-plead-guilty>

²⁰² Opakem je vnitrostátní konflikt horizontální, který je mezi ozbrojenými hnutími navzájem

²⁰³ Respektive taky mezi dvěma povstaleckými hnutími – MNLA a islamisty

²⁰⁴ ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní... s. 48 - 49*

²⁰⁵ COCO, A. KABORE, A. MAILLART, J. B. *The Malian conflict and International law.* [online]. theglobaljournal.net [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.theglobaljournal.net/group/global-security-and-war/article/996/>

Vzato postupně, od nejdříve po nejpozději přijaté, Mali je stranou Úmluvy i Protokolu s ní přijatého.²⁰⁶ Článek 19 Úmluvy stanovuje, že se její znění aplikuje i na konflikt, který nemá mezinárodní ráz. Musíme mít na paměti, že se jedná o aplikaci omezenou a to pouze ve vztahu k šetření kulturních statků. Této povinnosti strana konfliktu nemusí dostát, jestliže se uplatňuje vojenská nezbytnost. Jsem přesvědčena, že v rozebíraném případě se tato výjimka neuplatní. Jak již bylo v práci zmíněno, jsou ustanovení na ochranu kulturních statků zvykového charakteru. Tudíž i v případě, že by Mali nebylo signatářem Úmluvy, nastoupila by odpovědnost v souladu s čl. 19 a 4 Úmluvy.

Mali je rovněž signatářem Dodatkových protokolů k Ženevským úmluvám²⁰⁷. Konfliktu vnitrostátního se dotýká Druhý dodatkový protokol. Jednání Al Mahdiho bude naplňovat podmínky uvedené ve čl. 16, jelikož se jednalo o útoky proti kulturním památkám a místům určeným pro konání bohoslužeb, které jsou kulturním dědictvím národů.

Figuruje rovněž mezi smluvními stranami Druhého protokolu k Úmluvě.²⁰⁸ Ten je potom za podmínek čl. 3 a čl. 22 uplatnitelný i na rozebíraný konflikt.

Mali přistoupilo k Římskému statutu a je tak založena jeho jurisdikce ve vztahu k tomuto státu za účelem stíhání zločinů stanovených v tomto právním předpise.

Můžeme shrnout, že Mali je vázáno všemi důležitými instrumenty mezinárodního humanitárního práva, které se dotýkají ochrany kulturních statků během ozbrojeného konfliktu.

5.3 Proces s Al Mahdim

Dne 13. července 2012 malijské ministerstvo spravedlnosti požádalo Mezinárodní trestní soud, aby zahájil vyšetřování údajných zločinů proti lidskosti a válečných zločinů spáchaných od začátku konfliktu na jeho území. Mezinárodní trestní soud se začal prošetřováním situace zabývat v lednu roku 2013. Jelikož žalobkyně Fatou Bensodu předběžně shledala odpovědnost Al Mahdiho za provedení útoků proti kulturním památkám, byl na něj vydán v září 2015 příkaz k zatčení. Na základě něj byl během týdne vydán

---

²⁰⁶UNESCO. *State parties*. unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=13637&language=E&order=alpha>

²⁰⁷MALI. icrc.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreatiesByCountrySelected.xsp?xp_countrySelected=ML

²⁰⁸ UNESCO. *State parties to Second protocol*. [online].unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=15207&language=E&order=alpha>

Mezinárodnímu trestnímu soudu, respektive přemístěn do zadržovacího centra v Haagu.²⁰⁹ Učinily tak nigerijské orgány, do jejichž země po porážce povstání Al Mahdi utekl.²¹⁰

Řízení před Mezinárodním trestním soudem proběhlo velice rychle, konalo se ve dnech 22. – 24. září roku 2016, rozsudek byl vynesena velmi rychle a to o pouhé tři dny později, tj. 27. září 2016. Hlavním důvodem bylo přiznání Al Mahdiho. Ten se vyjádřil tak, že se všemi obviněními vznesenými vůči jeho osobě souhlasí a je připraven čelit následkům toho, co způsobil.

Tříčlenný senát Mezinárodního trestního soudu shledal Al Mahdiho jednomyslně vinným. Jelikož se jednalo o vůbec první uplatnění čl. 8 odst. 2 pís. e) bod iv) Římského statutu, soud se důkladně věnoval výkladu a naplnění jednotlivých prvků tohoto trestného činu. Vyjádřil se tak, že o kulturní hodnotě těchto budov nelze vůbec pochybovat, zvláště za situace, že byly zapsány na Seznamu světového kulturního a světového dědictví UNESCO. Zajímavé je, že soud chránil tyto objekty spíše jako objekty kulturní hodnoty, tj. nikoliv náboženské, a to zejména z toho důvodu, že i těch, kteří nejsou přívrženci islámu, se dotýká ztráta kulturního dědictví.²¹¹

V otázce aktivního a úmyslného jednání důkazy vycházely zejména z přiznání samotného obviněného, ale také z více než sedmi set nahrávek a novinových zpráv, které sám Al Mahdi v průběhu útoků zveřejňoval za účelem obhajoby a oslavy těchto útoků. Al Mahdi je taky autorem kázání, které bylo věnováno demolici památek a čteno před jejím provedením. Podle Mezinárodního trestního soudu je tak vina Al Mahdiho nepochybná. Konstatoval, že Al Mahdi se podílel na útocích tím, že učinil výběr památek, vůči kterým mají být útoky provedeny, sestavil jejich plány, dohlížel nad nimi, instruoval své podřízené z Hesbahu, obstarával prostředky k jejich provedení, byl jim přítomen a v určitých případech se i sám útoku účastnil.²¹² Zároveň všechna tato jednání činil úmyslně.

Nebyly shledány žádné přitěžující okolnosti; zatímco neochota spáchat tyto útoky, počáteční výhrady proti nim a způsob vedení útoků byly soudem vzaty jako okolnosti polehčující. Soudci vzali v potaz také skutečnosti, že trestné činy proti statkům nejsou takové závažnosti jako ty namířené proti lidem; spolupráci obviněného s obžalobou a jeho přiznání.

---

²⁰⁹ Prosecutor vs. Ahmad Al Faqi Mahdi. [online]. harvardlawreview.org. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://harvardlawreview.org/2017/05/prosecutor-v-ahmad-al-faqi-al-mahdi/>

²¹⁰ TRUČHLÁ, Helena. *První islamista před soudem v Haagu. Malijský radikál se přiznal k pustošení památek v Timbaktu.* zahraniční.ihned.cz [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65409270-prvni-soud-za-niceni-kulturniho-dedictvi-malijsky-radikal-se-v-haagu-priznal-k-pustoseni-pamatek-v-timbaktu>

²¹¹ Prosecutor vs. Ahmad Al Faqi Mahdi. [online]. harvardlawreview.org. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://harvardlawreview.org/2017/05/prosecutor-v-ahmad-al-faqi-al-mahdi/>

²¹² ICC. *Summary of the Judgement and Sentence in Case Al Mahdi vs. Prosecutor.* [online]. icc-cpi.int. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/160926Al-MahdiSummary.pdf> bod 23

S ohledem na výše zmíněné byl Al Mahdi odsouzen k devíti letům vězení za úmyslnou účast na útocích proti deseti kulturním památkám v Timbuktu a jeho okolí, které se udály v červnu a červenci roku 2012. Tento trest se dá považovat za mírný, jelikož mu hrozilo odnětí svobody až na třicet let. Al Mahdi rovněž vyslovil lítost nad svými činy a omluvil se za ně.

Dne 17. srpna 2017 byl Mezinárodním trestním soudem Al Mahdi shledán povinným k náhradě škody ve výši 2, 7 milionů eur. Soud přitom vzal v úvahu širokou škálu škod, zaměřil se na individuální i kolektivní odškodnění.²¹³ Konkrétně se pak škoda vztahuje na tři oblasti:²¹⁴ odměny za individuální finanční ztráty, morální utrpení pro oběti s úzkou vazbou na zničená mauzolea a náklady na rekonstrukci chráněných budov v Timbuktu.²¹⁵ Jelikož si je soud vědom toho, že Al Mahdi nemůže takovou částku sám zaplatit, vyzval Světorenecký fond pro oběti, aby se podílel na náhradě těchto škod a předložil návrh prováděcího plánu do února 2018.²¹⁶ Zástupce tohoto Fondu proti tomuto rozhodnutí podal odvolání. Nicméně dne 8. března 2018 byl rozsudek potvrzen.²¹⁷

Případ radikála Al Mahdiho je tak významný hned v několika ohledech. Drží si prvenství v tom, že zde poprvé došlo k přiznání viny před Mezinárodním trestním soudem. Také o první situaci, ve které byl někdo stíhán a obviněn pouze ve vztahu ke zničení kulturních památek, bez toho aniž by byl uznán také vinným činem válečným nebo proti lidskosti.

5.4 Shrnutí

V přechozích podkapitolách jsem se zabývala případovou studií Al-Mahdiho, který byl Mezinárodním trestním soudem odsouzen za úmyslně vedené útoky proti kulturním statkům v malijském městě Timbuktu.

---

²¹³ BALTA, Alina. *The Al-Mahdi Reparation Order at the ICC*. [online].trustfundforvictims.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <http://opiniojuris.org/2017/08/25/the-al-mahdi-reparations-order-at-the-icc-a-step-towards-justice-for-victims-of-crimes-against-cultural-heritage/>

²¹⁴ ICC. *Al Mahdi case – Chamber issues reparation order*. [online] icc-cpi.int [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1329>

²¹⁵ *Reparation order*. [online].trustfundforvictims.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.trustfundforvictims.org/en/what-we-do/reparation-orders>

²¹⁶ The Trust Fund for Victims – platforma, jejímž úkolem je dohlížet na provádění náhrady škod obětem v případech, které spadají pod jurisdikci Mezinárodního trestního soudu; více na The Trust Fund for Victims. [online].trustfundforvictims.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.trustfundforvictims.org/en/what-we-do/projects>

²¹⁷ ICC. *Al Mahdi case: Reparation order becomes final*. icc-cpi.int [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1363>

Po provedení rozboru zmíněné situace se domnívám, že skutečně efektivně zabránit jakýmkoliv útokům na kulturní statky nelze. Nicméně do budoucna se může stát tento případ varováním pro potencionální pachatele, že ochrana památek je opravdu povinností, kterou nelze brát na lehkou váhu.²¹⁸ A že pro případ vedení protiprávního útoku vůči takovému cíli, je třeba nést za své jednání trestní odpovědnost.

Mali je signatářem všech základních dokumentů vztahujících se k ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu. V tomto ohledu mu nelze nic vyčíst. Jako důsledek bylo možno Al Mahdiho řádně postavit před soud. A to jak před ten malijský národní, tak na základě zásady komplementarity, taky před soud mezinárodní.

Kladně hodnotím účastenství Mali zejména na Druhém protokolu, díky čemuž mu byla následně Fondem poskytnuta finanční výpomoc. Tato je zaměřena na inventarizaci budov v ohroženém regionu severu země a na trénink osob k tomu určených. Pozitivní je také snaha Mali vzdělávat své státní příslušníky v oblasti ochrany kulturních statků za pomoci UNESCO. To v Mali pořádá workshopy, jichž se účastní nejen obranné složky, ale i zdravotníci či učitelé. Do budoucna by však bylo vhodnější toto vzdělávání realizovat před propuknutím konfliktu, nikoliv až po něm. Vždyť edukace státních příslušníků je závazkem smluvního státu, vyplývající z Úmluvy i Druhého protokolu.

Je patrné, že státy pečlivě neplní všechny své povinnosti vyplývající z mezinárodních smluv v oblasti ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu. Osobně vidím snahu některých států těžit z účasti tím, že se jejich památky nemohou stát cílem útoků, avšak nejsou příliš ochotny samy činit mírová opatření. Jen těžko pak lze předpokládat, že budou jejich kulturní statky dostatečně chráněny. Právě proto by bylo vhodné bedlivěji kontrolovat naplňování ustanovení těchto smluv. A to ze strany Výboru i za pomoci jiných prostředků než jsou pravidelné zprávy států. Je-li pak cílem mezinárodního práva, aby byly kulturní statky chráněny skutečně absolutně, měla by být nečinnost států sankcionována.

Nicméně přesto může situace v Mali motivovat státy k ratifikaci těch instrumentů, jichž nejsou účastníky.²¹⁹ Ukázala se totiž poměrně dobrá efektivnost Mezinárodního trestního soudu. Precedentem pro postup obžaloby za účelem prokázání viny se pravděpodobně případ Al-Mahdi nestane. Jelikož se obžalovaný přiznal a existoval nespočet

---

²¹⁸WEISS, Audrey. Protection of cultural heritage: the obligation. [online].creatingright.com [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://creatingrights.com/2018/02/02/post-i-protection-cultural-heritage-obligation/>

²¹⁹ UNESCO. *International Criminal Court and UNESCO strenghten cooperation in the Prosecution of cultural heritage*. [online].unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/news/international-criminal-court-and-unesco-strengthen-cooperation-protection-cultural-heritage>

důkazů o jeho chování, bude muset obžaloba v dalších případech vynaložit pro prokázání větší úsilí.

6. Případová studie - Irák

V této kapitole bych se ráda věnovala dalšímu státu, na jehož území byly zničeny kulturní památky islámskou organizací, a to Iráku. Byť zde, stejně jako v Mali, páchalo zlo radikální džihádistické hnutí, je případ celkově odlišný. Pozornost je v následujících podkapitolách stručně zaměřena na skutkový stav a následně na možnosti, které se za účelem potrestání osob odpovědných za útoky na kulturní statky v Iráku, nabízejí.

Situace v tomto státě je vyhrocená od roku 2003, kdy započala na jeho území americká invaze.²²⁰ Následného chaosu v zemi využila muslimská organizace zvaná Islámský stát, jež následně začala realizovat svou snahu o nadvládu nad územím a sehrála při ničení kulturních památek hlavní roli.

6.1 Islámský stát

Islámský stát²²¹ (dále jen „IS“) je militantně džihádistická teroristická organizace, která vznikla na přelomu 20. a 21. století na území Iráku a byla původně napojená na Al-Kajdu. Cílem této skupiny bylo vytvoření chalífátu - území, v jehož čele stojí chalífa. Jedná se o funkci politicko-duchovního vůdce, který je přímým nástupcem proroka Mohameda a má tak nadvládu nad všemi věřícími muslimy.²²² Hlavním posláním chalífátu je potom konzervativní aplikace práva šaría na jeho území, společně s bojem proti neislámským náboženským skupinám a šíitům, tedy liberálnější větvi islámu.

Snaha IS o existenci samostatného chalífátu dostala svému v roce 2014, kdy dne 29. června organizace vyhlásila nezávislý samozvaný Islámský stát na území Iráku a Levanty.

---

²²⁰ Po roku mírových vyjednávání, dne 20. března 2003 zahájilo USA okupaci Iráku jako důsledek skutečnosti, že Irák nedodržel rezoluce Rady bezpečnosti OSN k odzbrojení a také toho, že zemi vedl diktátorský režim Saddáma Husajna, který se dopouštěl zločinných skutků (např. vraždění Kurdů) a mohl napomáhat teroristickým útokům z 11. září 2001. In PFAUSER, Lukáš. *Válka v Iráku: příčiny, důsledky a kontext*. [online]. rvp.cz. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/13759/VALKA-V-IRAKU-2003-PRICINY-DUSLEDKY-A-KONTEXT.html/>

²²¹ Islámský stát je známý též pod názvy ISIS, ISIL či arabským pojmenováním Daesh. ISIS je označení pro Islámský stát v Iráku a Sýrii užívaný jako pojmenování pro tuto organizaci od započetí její aktivity v Sýrii. ISIL znamená Islámský stát v Iráku a Levantě. Levanta je archaická francouzská fráze znamenající „země vycházejícího slunce“ a jedná se o označení území dnešní Sýrie, Libanonu, Izraele, Palestiny, Jordánu či dalších území, které byly někdy pod nadvládou muslimů. Všechny tři názvy tak označují jeden a ten samý subjekt jen jinými slovy. In OSBORNE, Samuel. *ISIS vs. ISIL vs. Daesh vs. Islamic state*. [online]. independent.co.uk. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-vs-daesh-vs-isil-vs-islamic-state-what-do-the-names-mean-and-why-are-there-so-many-a6759106.html>

²²² FINGERLAND, Jan. *Co znamená vyhlášení chalífátu?* [online]. rozhlas.cz. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://plus.rozhlas.cz/jan-fingerland-co-znamenava-vyhlasi-chalifatu-6551742>

Jak již z názvu vyplývá, záměrem IS bylo vytvořit skutečný stát, tedy legální entitu nesoucí určitá práva a povinnosti, jako subjekt mezinárodního práva, jemuž je umožněno vstupovat do vztahů s jinými státy. Mezinárodní právo neobsahuje žádnou exaktní definici pojmu stát. Aby za něj byl subjekt označen, musí naplnit tzv. státotvorná kritéria. Ta najdeme v čl. 1 Montevidejské úmluvy o právech a povinnostech států z roku 1933, který má obyčejovou povahu.²²³ Jedná se o stálé obyvatelstvo, státní území, vládu a schopnost vstupovat do vztahů s jinými státy. Naplnění těchto kritérií je diskutabilní a přitom velice důležité pro aplikaci mezinárodního humanitárního práva a to zejména s ohledem na klasifikaci konfliktu. Z uvedeného důvodu se níže snažím vypořádat s jednotlivými kritérii.

Požadavek stálého obyvatelstva není podmíněn určitým počtem osob, které jej musí tvořit. Důraz je kladen především na jejich stálost.²²⁴ Dle mého je naplnění tohoto prvku problematické, jelikož IS neustále obsazuje nová území a ztrácí již obsazená, včetně osob tam žijících. Tím pádem počet obyvatelstva neustále kolísá. De facto jsou lidé obyvateli IS do doby, než původní stát získá nad svým územím kontrolu zpět. O absolutní stálosti se zde určitě nedá hovořit. To že se de iure jedná o příslušníky jiných států, naopak neshledávám určujícím.

Území státu je určitá část země, na které vykonává stát svou suverenitu. Nemusí mít jasně stanovené hranice, ačkoliv je to v dnešní době běžné. Podobně jako u požadavku stálého obyvatelstva je toto kritérium naplňováno v závislosti na tom, jaké oblasti zrovna IS ovládá a liší se tak v čase o desetitisíce kilometrů čtverečních.²²⁵ De facto je tak přičitatelnost okupovaného území IS reálná, de iure je naopak vyloučena. Nutno podotknout, že v okamžiku ztráty kontroly nad daným územím, připadá opět zpět původní mocnosti.

IS založil klasičtí státní administrativu, byť ovládanou náboženskými a nikoliv demokratickými pravidly. V čele chalífátu stojící chalífa má k dispozici vládní kabinet společně se dvěma guvernéry, jedním pro oblast Iráku a druhým pro oblast Sýrie. Těmto je odpovědno dvanáct provinčních guvernérů stejně jako devět zástupců pro jednotlivé oblasti života jako jsou náboženství, propaganda a média, sexuální otroctví, ekonomické otázky

---

²²³ BERNSTEIN, Eli. *Is the "Islamic state" state?* [online]. academia.edu. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na http://www.academia.edu/17570619/Is_the_Islamic_State_a_State_in_International_Law

²²⁴ ABDURWALIH, Walid. *State as a Subject of international law.* [online]. academia.edu. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://sites.google.com/site/walidabdulrahim/home/my-studies-in-english/5-a-state-as-a-subject-of-international-law>

²²⁵ TICHÝ, Lukáš. Legitimizace Islámského státu. [online]. natoaktual.cz. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: http://www.natoaktual.cz/legitimizace-islamskeho-statu-v-iraku-a-syrii-a-jeho-budouci-vyvoj-1dd-/na_analyzy.aspx?c=A170403_100144_na_analyzy_m02

atd.²²⁶ Zřízena byla také soudní soustava za účelem řešení sporů a stížností. Ohledně existence státního aparátu tedy nemůže být pochyb. Jinak je tomu však s praktikami, které uplatňuje. Jedná se spíše o zastrašování a užívání nelegálních a nehumánních prostředků k zajištění poslušnosti obyvatelstva a dosažení požadovaných cílů.

Požadavek na schopnost vstupovat do vztahů s jinými státy je často kritizován a to zejména s ohledem na propojenost tohoto prvku s uznáním ze strany jiných států, které není pro vznik nového státu vyžadováno²²⁷. Jedná se však spíše než o faktickou realizaci o možnost či zájem tak činit. Jsem přesvědčena, že tento prvek u IS absentuje, jelikož jeho snahou není uzavírat s jinými mocnostmi mezinárodní smlouvy či s nimi jinak právně jednat. Cíl je spíše opačný a to jejich likvidace za účelem nastolení chalífátu.

IS se snažil výše zmíněná kritéria naplnit již v samotném vyhlášení nezávislosti prostřednictvím uvedení rozsahu území či vyjmenování jednotlivých orgánů, jenž budou zajišťovat jeho funkci. Velmi se tím přiblížil k naplnění montevidejských požadavků, nicméně absentuje ze strany jiných států ochota s ním vstupovat do právních vztahů a IS tak nemůžeme požadovat za stát. Ve smyslu mezinárodního práva se jedná o teroristickou organizaci. Z uvedeného vyplývá, že konflikty, jichž se IS účastní, jsou nikoliv mezinárodního charakteru.

Aktivita IS se výrazně dotýká mezinárodního humanitárního práva. Extrémisté se dopouštějí excesivního násilí na křesťanech, šíitech ale i umírněných sunnitech, kteří se nechtějí plně podřídit jejich ideologii a dopouštějí se tak zločinu genocidy. Ve vztahu k této práci se však hodlám zabývat kulturními památkami, které zdemolovali a jejich odpovědností za tyto činy.

Cílem útoků IS se staly především kulturní statky náboženské a to s odkazem na sunnitské pojetí víry, které zakazuje modlit se v budovách, ve kterých je někdo pohřben. Považují takové jednání za znesvěcení daného místa.²²⁸ Tyto praktiky jsou přitom pro ostatní odnože islámu běžné. Vedle ideologických důvodů jsou však také důvody více praktické a to vědomí aktérů o zaměření pozornosti celého světa na tyto útoky a důvody ekonomické.

---

²²⁶ BERNSTEIN, Eli. *Is the "Islamic...."*

²²⁷ Uznání státu je považováno vedle nezávislosti či suverenity za další kritéria pro vznik státu. Uznání ze strany jiných mocností se však promítne právě do možnosti vstupovat do vztahů s jinými státy, protože jestliže stát danou entitu neuzná, nebude s ní jednat. IS nebyl uznán ani jedním ze států.

²²⁸ MACHÁČEK, Štěpán. *Živě z Mosulu: všechny mešity, ve kterých byl někdo pohřben, vyhodil Islámský stát do povětří*. [online]. irozhlas.cz. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/zive-z-mosulu-vsechny-mesity-ve-kterych-byla-nejaka-hrobka-vyhodil-islamsky-stat-do-povetri_201702070920_emospanova

Největší škody byly napáchány mezi červnem roku 2014 a únorem roku následujícího. Dne 24. července 2014 například došlo ke zničení hrobky proroka Jonáše v Mosulu tak, že byla celá budova vyhozena do povětří před zraky davu lidí. Jen o pár dní později byla se zemí srovnána mešita a svatyně proroka Džirdžise.²²⁹ Poslední napadenou památkou byla těsně před vyhnáním IS z Mosulu, v únoru 2017, mešita známá pod jménem Al-Nuri, ve které došlo k vyhlášení nezávislosti IS tři roky před jejím zničením. Celkem bylo zničeno nebo poškozeno 28 mešit, svatyní, kostelů a jiných budov na území tohoto města. Kromě nemovitých památek utrpěly újmu i ty movité. Vypáleno bylo několik knihoven včetně té univerzitní. V únoru 2015 pak bylo na internetu zveřejněno video, v němž za pomoci pneumatických vrtaček a kladiv ničí IS sochy nacházející se v mosulském muzeu.²³⁰ Ty movité památky, které nebyly zničeny, IS prodal na černém trhu.²³¹ Tímto nelegálním obchodem si přitom vydělal mezi 150 až 200 miliony dolarů za rok, čímž získával nemalé finanční prostředky k jeho činnosti.²³² Útoky IS se nevyhnula ani starověká asyrská města Nimrud a Hatra, která byla zčásti vyhozena do povětří a zčásti srovnána se zemí buldozery.²³³ O výše zmíněných útocích se vyjádřila generální ředitelka UNESCO Irina Bokova jako o činech zakládajících válečné zločiny²³⁴.

6.2 Právní posouzení

Aplikovatelná úprava na situaci v Iráku je odvislá od posouzení předmětného konfliktu. Jak již bylo zmíněno, na IS nelze pohlížet jako na stát, nýbrž jako na teroristickou organizaci. Z toho důvodu se bude jednat o konflikt nikoliv mezinárodní povahy.²³⁵

---

²²⁹ *Sunnitští radikálové zničili další mešity v Mosulu*. [online]. novinky.cz. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/343402-sunnitsti-radikalove-znicili-dalsi-mesity-v-mosulu.html>

²³⁰ ROBB, Simon. *ISIS destroyed 5000 years old artefacts after capturing Mosul's museum*. [online]. metro.co.uk. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://metro.co.uk/2017/04/02/isis-destroyed-5000-year-old-artefacts-after-capturing-mosul-museum-6548812/>

²³¹ WEDEMAN, Ben. *ISIS devastated Mosul's museum, or did it?* [online]. cnn.com. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2017/03/12/middleeast/mosul-museum-isis/index.html>

²³² CHARBONNEAU, Louis. *ISIS is making \$200 million from stolen artefacts*. [online]. businessinsider.com. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <http://www.businessinsider.com/r-islamic-state-nets-up-to-200-million-a-year-from-antiquities-russia-2016-4>

²³³ McKernan, Bethan. *ISIS destruction of ancient Iraqi city revealed for first time in new photos*. [online]. independent.co.uk. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/mosul-offensive-latest-isis-destruction-ancient-city-of-mesopotamia-nimrud-a7421036.html>

²³⁴ HILL, Caitlin. *Killing a culture: The intentional destruction of cultural heritage in Iraq a Syria*. [online]. digitalcommons.law.uga.edu. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <http://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2378&context=gjicl>

²³⁵ Podobně se vyjádřil v podobné situaci americký Nejvyšší soud. Ten v rozhodnutí Hamdam vs. Rumsfeld označil boj mezi USA a Aj-Kajdou, jakožto nikoliv státním útvarem, ale teroristickou organizací, za konflikt

Nestátní aktéři nejsou smluvními stranami prohlášení, úmluv či protokolů zaměřených na právní ochranu kulturních statků a velmi často je z náboženských důvodů také silně odmítají. Nedá se tedy z jejich strany očekávat dobrovolnému podřízení těmto dokumentům. Nicméně, bez ohledu na jejich souhlas, jsou vázáni mezinárodním humanitárním právem vztahujícím se na vnitrostátní ozbrojené konflikty, včetně mezinárodního zvykového práva zaměřeného na ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu. V této podkapitole bych se ráda zaměřila na jednotlivé instrumenty, které se dotýkají ochrany kulturních statků v Iráku v souvislosti s IS.

Na začátek bych ráda zmínila, že jelikož IS nenaplnuje kritéria Montevidejské úmluvy a nepovažuje se tudíž za stát, nelze uplatňovat jeho odpovědnost jako odpovědnost celku, nýbrž pouze jako odpovědnost jednotlivých členů, tj. odpovědnost individuální.

Irák je smluvní stranou Úmluvy a jejího Protokolu od roku 1954. IS provedl úmyslné útoky proti movitým i nemovitým kulturním statkům, čímž se dopustil porušení čl. 1 a) Úmluvy a naplnil tak materiální stránku působnosti tohoto článku. Jelikož se Úmluva vztahuje v souvislosti s čl. 19 i na vnitrostátní konflikty, vznikla Iráku povinnost sankcionovat jednání IS. Nicméně jak již bylo v práci zmíněno, v Úmluvě absentují ustanovení ohledně specifikace jednání, která mají být stíhána či jaké sankce za porušení lze uložit. Ve vztahu k IS, a jeho potrestání, má tedy samotná Úmluva velmi slabý dopad. Efektivita ochrany by mohla vzrůst za předpokladu dosažení dohody v intencích čl. 19 odst. 2 Úmluvy mezi iráckou vládou a samotným IS. Nicméně taková dohoda je v daném případě naprosto nerealizovatelná.

Jelikož Druhý protokol z roku 1999 zdokonaluje úpravu obsaženou v Úmluvě a stanovuje jednotlivá porušení, která mají být sankcionována, poskytuje výraznější ochranu kulturním statkům během ozbrojeného konfliktu. Nicméně Irák není jeho smluvní stranou a to z důvodu neochoty být vázán požadavky v něm stanovenými. Otázkou zůstává, na kolik efektivní by byla jeho vázanost Druhým protokolem, jelikož povinnost trestního stíhání je uvalena na stát. Dle iráckých vnitrostátních předpisů je přitom ničení kulturních památek sankcionováno trestem smrti²³⁶, a v praxi stejně nepřineslo požadovaný výsledek. V návaznosti na to je pravděpodobné, že ani Druhý protokol by potrestání pachatelů z IS nepřinesl. Irácké kulturní dědictví by však mohlo být více chráněno v důsledku

---

nikoliv mezinárodní povahy. In rozhodnutí US Supreme court ze dne 29. června 2006 ve věci Hamdam vs. Rumsfeld 548 US 557

²³⁶ *Svět přichází v Iráku a Sýrii o tisícileté památky*. [online]. un.org. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://hlidacipes.org/svet-prichazi-v-iraku-a-syrii-o-tisicilete-pamatky-cesi-je-tam-jezdi-opravovat/>

přípravných/preventivních opatření. Tato by rovněž mohla být v souladu s čl. 33 Druhého protokolu poskytnuta za pomoci UNESCO.²³⁷

Írák je smluvní stranou Úmluvy o nedovoleném obchodu s kulturními statky z roku 1970 stejně jako Úmluvy na ochranu světového a kulturního dědictví z roku 1972. Nestal se naopak smluvní stranou Dodatkového protokolu II. k Ženevským úmluvám, nicméně ten je obyčejového charakteru, tudíž jsou ustanovení uplatnitelná i na situaci v Iráku.²³⁸

Pro individuální trestní odpovědnost v oblasti kulturních statků má jedinečné postavení Mezinárodní trestní soud. Aby byla založena jeho jurisdikce, musí být stát smluvní stranou Římského statutu, jenž tento soud konstituoval. Jurisdikce mezinárodního soudu je tedy vázána na členství a navíc se na zásadě komplementarity uplatní jen v případě, kdy je stát neochoten nebo neschopen daný čin stíhat.²³⁹ Írák se však smluvní stranou nikdy nestal, žádný mezinárodní orgán tedy není oprávněn útoky proti kulturním statkům ze strany IS v Iráku stíhat. Výjimkou může být jurisdikce založená na státní příslušnosti útočnicka, kdy pokud ten má příslušnost ke státu, který je členem Římského statutu, je možné ho postavit před Mezinárodní trestní tribunál. Vzhledem k tomu, že IS má ve svých řadách spoustu příznivců z celého světa, především Tuniska, Jordánska, Francie, Velké Británie či Belgie,²⁴⁰ dala by se založit jurisdikce na tomto principu.²⁴¹ Nicméně bude velice těžké vyhledat konkrétní osobu a určit její státní příslušnost. Druhou výjimkou je svolení k jurisdikci Mezinárodního trestního soudu státem, který není vázán Římským statutem pro daný konkrétní případ či přenesení působnosti Radou bezpečnosti OSN.²⁴²

Domnívám se, že nejefektivnější pro stíhání členů IS za ničení kulturních památek, a vůbec všech válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, kterých se dopustili, by bylo zřízení ad hoc mezinárodního tribunálu pro stíhání trestných činů, spáchaných od června roku 2014 na území Iráku, popřípadě i Sýrie, Radou bezpečnosti OSN. Jednalo by se tak o jedinou možnost stíhat tyto trestné činy na mezinárodní úrovni z důvodu nedostatku jurisdikce

---

²³⁷ HESE, Marja van. *Iraq and the Second Protocol*. In WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting...* s. 143

²³⁸ SILVA, Alessandra. *The destruction of cultural property in Palmyra and Mosul..* [online]. ojs-lib.tudelft.nl. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://ojs-lib.tudelft.nl/index.php/sure/article/download/1894/2011>

²³⁹ HILL, Caitlin. *Killing a culture: The intentional destruction of cultural heritage in Iraq a Syria.* [online]. digitalcommons.law.uga.edu. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <http://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2378&context=gjicl>

²⁴⁰ ICC. *Statement of the Prosecutor of ICC.* [online]. icc-cpi.int. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=otp-stat-08-04-2015-1>

²⁴¹ KENNY, Cormac. *Islamic state at the ICC?* [online]. utrechtjournal. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.utrechtjournal.org/articles/10.5334/ujel.364/>

²⁴² V takovém případě je pak jurisdikce Mezinárodního trestního soudu dána ke všem státům na světě bez ohledu na jejich členství v Římském statutem.

Mezinárodního trestního soudu²⁴³. V souvislosti s tím nutno podotknout, že i přes fakt, že Irák není smluvní stranou řady právních dokumentů zaměřených na ochranu kulturních statků, je poskytována ochrana součástí zvykového práva dle bodů 38 – 40 obyčejových pravidel. Ad hoc zřízené trestní tribunály mají tedy nad těmito činy a jejich pachateli založenou jurisdikci.²⁴⁴ V této situaci lze poukázat na Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii, kdy byl Pavle Strugar shledán odpovědným za zničení Dubrovniku.²⁴⁵ Tento případ by mohl být dobrým vodítkem pro vzniknuvší tribunál.

Rada bezpečnosti OSN přijala ve vztahu k ochraně kulturních statků v Iráku tři rezoluce, které jsou pro členy této organizace právně závazné. První z nich, pod číslem 1483 přijatá v květnu 2003, vyzývá státy, aby přijaly opatření s cílem pomoci obnově kulturních statků na území Iráku po skončení konfliktu.²⁴⁶ V únoru roku 2015 přijatá druhá rezoluce odsuzuje činy proti kulturním statkům spáchané IS a vyzývá k zamezení obchodu s artefakty pocházejícími ze Sýrie a Iráku a to zejména z důvodu financování jejich činnosti tímto způsobem.²⁴⁷ Výslovně pak státy vyzývá přijmout vhodná opatření k zabránění obchodu s nelegálně získaným iráckým (a syrským) kulturním majetkem a dalšími předměty archeologického, historického, vzácného vědeckého a náboženského významu. Takové kroky mají zahrnovat zákaz přeshraničního obchodu s těmito předměty. UNESCO, Interpol a další organizace mají pomoci při provádění zmíněných kroků.²⁴⁸ Poslední z rezolucí byla přijata roku 2017 a definuje nezákonné zničení a rabování kulturních statků spáchaných teroristy a organizovanými zločineckými skupinami a jejich dopady na mezinárodní mír a bezpečnost. Rovněž zakládá investigativní tým zaměřený na prověření a sběr důkazů ohledně spáchaných zločinů v Iráku.²⁴⁹

---

²⁴³ I žalobkyně Mezinárodního trestního soudu Fatou Bensouda podpořila tuto myšlenku.

²⁴⁴ HILL, Caitlin. *Killing a culture...*

²⁴⁵ rozsudek Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii ve věci Prosecutor vs. Pavle Strugar ze dne 31. ledna 2001, sp. zn IT-01-42

²⁴⁶ UN Security council. *Resolution 1483* [online].un.org. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/businessinsider.com 1483\(2003\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/businessinsider.com%201483(2003))

²⁴⁷UN Security council. *Resolution 2199* [online].un.org. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199%20%282015%29

²⁴⁸ BOWKER, W. David a col. *Confronting ISIS's war on Cultural property*. [online]. asil.org. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.asil.org/insights/volume/20/issue/12/confronting-isis-war-cultural-property>

²⁴⁹UN Security council. *Resolution 2379*. [online].un.org. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2379.pdf

6.3 Shrnutí

V této kapitole se zabývám situací v Iráku od roku 2014. Tehdy, dne 29. června, džihádistické hnutí Islámský stát pro Irák a Levantu vyhlásilo nezávislý chalífát pod názvem Islámský stát na území Iráku a Sýrie. Ačkoliv má ve svém názvu označení stát, nesplňuje tento útvar státotvorná kritéria a jedná se o teroristickou organizaci. IS se v průběhu několika let nadvlády dopustil, mimo jiných zločinů porušujících mezinárodní právo, mnohonásobného nezákonného ničení kulturních památek.

Domnívám se, že je důležité vymezit konflikt v Iráku vůči, v předchozí kapitole probírané, situaci v Mali. Je zjevné, že čím větším množstvím právních instrumentů ochranu kulturních statků je stát vázán, tím efektivnější je možnost potrestání pachatele. Záměrně uvádím potrestání pachatele, jelikož samotným útokům na kulturní statky nejspíše nezabrání ani smluvní ani zvykové mezinárodní právo. Preventivní charakter těchto dokumentů nebude mít v praxi tak velký dopad, aby se potencionální útočníci těchto činů zdrželi. Jediným účinným nástrojem tak bude stíhání a sankcionování pachatele. Zatímco Úmluva a její Protokol, které jsou pro Irák závazné, stanovují státu povinnost začlenit ustanovení na ochranu kulturních statků do vnitrostátních předpisů a následně dle nich pachatele stíhat, Římský statut mimo to umožňuje stíhat pachatele před Mezinárodním trestním soudem, tedy orgánem na mezinárodní úrovni. Je založena jeho pravomoc stíhat jako válečný zločin „úmyslné vedení útoků proti budovám určeným k náboženským, vzdělávacím, uměleckým, vědeckým nebo charitativním účelům, historickým památkám, nemocnicím či místům, kde jsou shromažďováni nemocní a ranění, pokud se nejedná o vojenské cíle“, jestliže je stát smluvní stranou zakládajícího statutu.

Mali, na jehož území se dopustil útoků proti kulturním statkům Al Mahdi, je smluvní stranou Římského statutu, a proto ho bylo možno úspěšně postavit před tento soud. Irák naopak jurisdikci ve prospěch zmíněného orgánu nezaložil, a proto trestné činy proti kulturním památkám na jeho území není možno stíhat na mezinárodní úrovni, ale pouze na základě vnitrostátní právní úpravy v Iráku²⁵⁰. Tento způsob se ovšem taky jeví problematicky. Vzhledem k soudní a finanční situaci v zemi, Irák nemá kapacitu vést komplexní řízení, včetně rozsáhlého vyšetřování, za účelem prokázání viny při ničení kulturních statků. Lze předpokládat, že bude navíc upřednostněno stíhání pachatelů

---

²⁵⁰ Irák má několik zákonů na ochranu kulturních statků, jedná se např. o zákon o starožitnostech, zákon o zákazu pašování starožitností či od roku 2002 zákon o archeologických památkách, historických budovách a movitých kulturních památkách

dopouštějících se zločinů proti osobám. Kulturní trestné činy tak zůstanou zcela, popřípadě z převážné většiny, nepotrestány.

Jediným mezinárodním orgánem, před kterým by mohli členové IS stanout, by byl ad hoc, rezolucí Rady bezpečnosti OSN či mezinárodní smlouvou, zřízený tribunál. Tento by bylo vhodné ustavit za účelem válečných činů spáchaných IS. Jednalo by se o efektivní řešení, jelikož stíhání a vyšetřování by probíhalo přímo na Blízkém východě, tedy v místě činu.

Výstupem je, že Irák, beze sporu, neučinil všechna preventivní opatření, která byla možná, a to zejména s ohledem na movité statky. Za jediný úspěch se dá považovat nahrazení několika set soch v mosulském muzeu, které bylo IS napadeno, plastovou variantou. Nicméně k tomu došlo z důvodu rekonstrukce a nikoliv jako ochrana před případným útokem. Jedná se spíše o šťastnou náhodu než o promyšlenou evakuaci.²⁵¹

Do budoucna by bylo vhodné, aby Irák přistoupil k dalším mezinárodním smlouvám, které se v této oblasti nacházejí. Zmínit můžu Druhý protokol k Úmluvě, díky kterému by Irák například mohl požádat v souladu s čl. 33 o technickou asistenci UNESCO při přípravě preventivních a organizačních opatření. Tato pomoc by mohla být financována z prostředků Výboru. V neposlední řadě bych Iráku doporučila přistoupit k, již několikrát zmiňovanému, Římskému statutu.

Mezinárodní společenství by mělo učinit vstřícný krok k revizi mezinárodního práva v oblasti terorismu, který je v posledních letech vzrůstající hrozbou. Jeho trestání však není lehce uchopitelné.

---

²⁵¹ WEDEMAN, Ben. *ISIS unknowingly destroys fake arts*. [online]. cnn.com. [cit. 2. července 2018]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2017/03/12/middleeast/mosul-museum-isis/index.html>

Závěr

Cílem mé práce bylo zmapovat mezinárodní právní úpravu zabývající se ochranou kulturních statků za ozbrojeného konfliktu s tím, že největší prostor byl poskytnut Úmluvě o ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu z roku 1954 a jejím protokolům. Tato je totiž dle mého názoru nejdůležitější, jelikož je jediným uceleným vícestranným dokumentem věnujícím se pouze ochraně kulturních statků v rámci mezinárodního práva uplatňujícího se v době ozbrojeného konfliktu. Druhým stěžejním bodem práce je pak případová studie obsažená v kapitole pět.

Při zpracovávání tématu jsem využila všechny předpokládané zdroje. Nejvíce přínosným mi byly „Revize Úmluvy“ od Patricka Boylana, kniha Jiřího Tomana s názvem „Cultural Property in War: Improvement in Protection“ a také webové stránky UNESCO. Zjistila jsem, že v českém jazyce se příliš literatury k tématu nevyskytuje, proto jsem pracovala převážně se zdroji zahraničními.

Než se však zaměřím na samotné zhodnocení Úmluvy, ráda bych shrnula jiné dokumenty, které ochranu kulturním statkům poskytují. Zjistila jsem, že první z nich byl tzv. Lieberův kodex uplatňující se v rámci občanské války Severu proti Jihu. Následovala jej Haagská úmluva z roku 1899, jež v roce 1907 prošla revizí a nyní je známa jako Úmluva (IV.) o zákonech a obyčejích pozemní války. Její přílohou je Řád války pozemní, který obsahuje celou řadu důležitých ustanovení o způsobu vedení válečných akcí, včetně čl. 56 zakazujícího nepřátelské činy vůči kulturním statkům. Tento se stal součástí zvykového práva. Velmi podobné ustanovení obsahuje i jiná haagská úmluva z roku 1907 a to ta o bombardování námořními silami za války. Dalším milníkem se pro ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu stal Washingtonský pakt. Nepodařilo se ho projednat na mezinárodní úrovni z důvodu situace v Evropě, kde se schylovalo k válce, platí však alespoň v podstatné části Ameriky. Všechny tyto dokumenty se pak staly inspirací pro samotnou Úmluvu a jsou stále účinné.

Zatímco v předchozím odstavci zmíněné dokumenty byly přijaty před Úmluvou, ty následující jsou datovány po roce 1954 a nemají k ní přímý vztah. Jedná se zejména o dva Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám přijaté v roce 1977. Stanovují, že jako předmět útoku jsou zapovězeny civilní objekty, přičemž je zdůrazněna ochrana specifických civilních objektů a to kulturních statků. Zajímavé je, že ochrana je zde absolutní, protokoly neumožňují využití vojenské nezbytnosti. Nutno podotknout, že i když byly přijaty až po Úmluvě, nijak ji

nederogují. Podstatným jsem shledala zabývat se taky Římským statutem Mezinárodního trestního soudu, který založil svou jurisdikci ve věcech válečných zločinů. Přičemž podle čl. 8 se mezi ně řadí „úmyslné vedení útoků proti budovám určeným k náboženským, vzdělávacím, uměleckým, vědeckým nebo charitativním účelům, historickým památkám, nemocnicím či místům, kde jsou shromažďováni nemocní a ranění, pokud se nejedná o vojenské cíle“. Odpovědnost útočnicka je založena v případě mezinárodního i vnitrostátního konfliktu.

Jsem přesvědčena, že přijetí samotné Úmluvy společně s jejím prvním Protokolem bylo pro oblast ochrany kulturních statků velkým přínosem. Přesto však obsahovala poměrně hodně mezer či nedostatků, které v praxi činily aplikační potíže. Jednalo se mimo jiné o čl. 3, který se zabývá zabezpečením kulturních statků. Taková povinnost je sice stanovena, avšak nejsou upraveny žádné komponenty tohoto závazku. Dále pak o podmínky užití vojenské nezbytnosti, nedostatečnou úpravu trestních sankcí za porušení Úmluvy, neexistenci stálého kontrolního orgánu atp. Z uvedených důvodů státy volaly po přijetí dokonalejší úpravy. K tomu došlo v roce 1999 ve formě Druhého protokolu k Úmluvě, jenž nemá revizní charakter. Tento odstranil téměř všechny výše zmíněné nedostatky. Kladně hodnotím zejména úpravu individuální trestní odpovědnosti za pět nejzávažnějších trestných činů při porušení Úmluvy. Stejně tak jako zavedení Fondu, který poskytuje prostředky na realizaci preventivních opatření státům, jejichž kulturní statky jsou v ohrožení, avšak samy nemají dostatek financí. Za zmínku stojí také rozšíření použitelnosti na vnitrostátní konflikt v plném rozsahu.

Na teoretickou část práce navazuje její praktická část a to rozbor případu Al Mahdi. Tento muž byl odsouzen za vedení útoků proti deseti kulturním památkám situovaným v malijském městě Timbuktu a to v červnu a červenci roku 2012. Al Mahdi stál v čele tzv. Hesbahu, tj. orgánu dohlížejícího nad dodržováním morálky islámu, poté co oblast severu Mali obsadilo radikální hnutí Ansar Dine a Al-Kajda v islámském Maghrebu. Sám s provedením útoků nesouhlasil, nicméně uposlechl rozkaz svých nadřízených a útoky provedl. V září roku 2016 s ním proto proběhl proces před Mezinárodním trestním soudem, jenž jej odsoudil k devíti letům vězení. Přibližně o rok později byl taky uznán povinným k náhradě škodě ve výši 2,7 milionů euro.

Druhá praktická kapitola se zabývá situací v Iráku, na jehož území vyhlásil svůj chalífát Islámský stát. Tato organizace se během jeho realizace dopustila celé řady mezinárodních zločinů, včetně těch namířených proti kulturním statkům. Oproti situaci v Mali však nemůže být nikdo stíhán na mezinárodní úrovni, neboť nebyla založena jurisdikce Mezinárodního trestního soudu. Irák totiž není smluvní stranou Římského statutu. Potrestání

jednotlivců z IS tak leží pouze na irácké vnitrostátní jurisdikci a je pravdě podobné, že nebude příliš realizováno.

Po provedení dvou zmíněných studií je patrné, že i přes existenci poměrně komplexní úpravy ochrany kulturních statků během ozbrojeného konfliktu, nejsou tyto v absolutním bezpečí. Nemyslím si, že by v případě ozbrojeného mezinárodního konfliktu, strany Úmluvy a jejich protokolů, úmyslně útočily na kulturní statky v rozporu s jejich mezinárodními závazky. Lze usuzovat, že podřídila-li se jednou mocnost dobrovolně takovému instrumentům, bude je následovat. Problematické ovšem budou nejrůznější teroristické organizace a jejich aktivita v rámci konfliktů nikoliv mezistátních. Jestliže pak stát, na jehož území boje probíhají, není smluvní stranou, zůstává mezinárodní právo neaplikovatelné. Často se jedná o státy nestabilní, jejichž soudní systém nebude schopen vyvodit ani vnitrostátní trestní odpovědnost. V návaznosti na to se domnívám, že mezinárodní společenství a UNESCO by měly vyvíjet snahu o připojení dalších států k jednotlivým mezinárodním dokumentům. Příkladem budiž rozdíl smluvních stran Úmluvy a jejího Druhého protokolu, který činí 50 států ve prospěch první zmíněné.

Stejně tak by státy měly být aktivnější v oblasti preventivní ochrany kulturních statků. Zločiny teroristů či jiných pachatelů namířené vůči kulturním statkům sice nejsou ospravedlnitelné, nicméně v době ozbrojeného konfliktu je nutné s nimi počítat. Každý stát by tudíž měl za účelem ochrany jeho kulturního dědictví učinit všechna opatření, která jsou v jeho silách a vyplývají ať již z Úmluvy či jejich protokolů. Uvedené by mělo být podrobně kontrolováno ze strany Výboru a sankcionováno. Nejvhodněji se mi jeví sankce peněžité. Tyto by mohly být odváděny do Fondu pro ochranu kulturních statků během ozbrojeného konfliktu.

Zdroje

Knižní zdroje

ARIMATSU, Luise. CHOUTBURY, Mohubba. *Protecting cultural property in non-international armed conflicts: Syria and Iraq*. Stockholm: Stockholm Centre for Study International Law, 2015

BAJGAR, Jiří a kol. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva. I. díl*. 1. vydání. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993

BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní humanitární právo. Vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova, 2015

BOYLAN, Patrick. *Review of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. London. 1993

DETTER, Ingrid de Lupis. *The law of war*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. s. 102

DINSTEIN, Yoram. *The conduct of hostilities under the law of international armed conflict*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010

DUTLI, Maria Theresia. *Protection of property in the armed conflict*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2002

FISCHER, Horst a kol. *Yearbook of International Humanitarian Law*. 4th vol. Hague: T.M.C.Asser Press, 2004

HENCKAERTS, Jean Marie. DOSWALD-BECK, Louise. *Customary International Humanitarian law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009

O' KEFFE, Roger. *The Protection of Cultural Property in Armed Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011

ONDŘEJ, Jan a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010

PARRY, Clive. GRANT, John P. *Encyclopaedic dictionary of international law*. New York: Oceana Publications, 1986

PICTET, Jean. *Commentary on the Geneva Conventions of 12 August 1949. Volume 1*. Geneva: ICRC, 1994

ROGERS, A. P. V. *Law in Battlefield*. Second edition. Manchester: Manchester University Press, 2004

SHINDLER, Dietrich. TOMAN, Jiří. *The laws of armed conflicts*. 4th edition. Brill – Nijhoff, 2004

TOMAN, Jiří. Cultural property in war:improvement in protection. Paris: UNESCO Publishing, 2009

TOMAN, Jiří. Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. 1. vydání. Ashgate Publishing Group, 1996

VERRI, Pietro. Dictionary of the international Law of Armed Conflict. Geneva: ICRC, 1992

WOUNDENBERG, Nout van. LIJNZAAD, Liesbeth. *Protecting Cultural Property in Armed Conflict*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2010

Časopisecké zdroje

VAN DER AUWERA, Sigrid. *UNESCO and the protection of cultural property during armed conflict*.

International Journal of Cultural Policy, 2013, roč. 19, č. 1

HLADÍK, Jan. Reporting system under the 1954 Convention for the Protection of Cultural Property. *International Review of Red Cross*, 2000, No. 840

HLADÍK, Jan. *Marking of Cultural Property with distinctive emblem of 1954 Hague Convention*. International review od red cross, 2004, No. 860

HLADÍK, Jan. *The 1954 Convention on Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and the notion of military necessity*. International Review of Red Cross č. 835, 1999

Právní předpisy

Dodatkový protokol I. z roku 1977 k Ženevským úmluvám

Dodatkový protokol II. z roku 1977 k Ženevským úmluvám

Lieberův kodex

Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států

Roerichův pakt

Řád války pozemní

Římský statut Mezinárodního trestního soudu

Sbírka mezinárodních smluv České republiky, ročník 2007, částka 39

Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu z roku 1954 včetně jejího prvního a druhého protokolu

Úmluva na ochranu kulturního a přírodního dědictví z roku 1972

Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní z roku 1907

Úmluva o bombardování námořními silami z roku 1907

Judikatura

rozsudek Mezinárodního trestního soudu ve věci Prosecutor vs. Al Mahdi vydaný dne 27. září 2016, sp. zn. ICC-01/12-01/15-171

rozsudek Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii ve věci Prosecutor vs. Dusko Tadić vydaný dne 7. května 1997, sp. zn. IT-94-1-A

rozsudek Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii ve věci Prosecutor vs. Pavle Strugar ze dne 31. ledna 2001, sp. zn. IT-01-42

rozhodnutí US Supreme court ve věci Hamdam vs. Rumsfeld vydaný dne 29. června 2006, sp. zn. 548 US 557

Internetové zdroje

Ahmad Al Faqi Al Mahdi: „I feel guilty.“ [online].unesco.org [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/courier/2017-october-december/ahmad-al-faqi-al-mahdi-i-plead-guilty>

AKANDE, Dapo. *Classification of Armed Conflict*. [online]. papers.ssrn.com [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2132573

BALTA, Alina. *The Al-Mahdi Reparation Order at the ICC*. [online].trustfundforvictims.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <http://opiniojuris.org/2017/08/25/the-al-mahdi-reparations-order-at-the-icc-a-step-towards-justice-for-victims-of-crimes-against-cultural-heritage/>

BOWKER, W. David a col. *Confronting ISIS's war on Cultural property*. [online]. asil.org. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.asil.org/insights/volume/20/issue/12/confronting-isis-war-cultural-property>

COCO, A. KABORE, A. MAILLART, J.B. *The Malian conflict and International law*. [online]. theglobaljournal.net [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.theglobaljournal.net/group/global-security-and-war/article/996/>

Český červený kříž. *Mezinárodní humanitární právo* [online]. cervenykriz.eu. [cit.5. února 2018]. Dostupné na http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp_knihovna/MANUAL/MHP_prezentace.pdf

DRAZEWSKA, Berenika. *Military necessity in international cultural heritage law*. [online]. unesco.org. [cit.26. května 2018]. Dostupné na: <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/40335>

HENCKAERS, Jean Marie. *New rules for protection cultural property in event. of armed conflict*. [online]. icrc.org [cit. 28. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jq37.htm>

HILL, Caitlin. *Killing a culture: The intentional destruction of cultural heritage in Iraq a Syria*. [online]. digitalcommons.law.uga.edu. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <http://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2378&context=gjicel>

HLADÍK, Jan. *The Fund for Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. [online]. unesco.org, [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Fund-Protection_EN-web.pdf

CHADHA, Neeru. *Protection of cultural property in the event. of armed conflict*. [online]. wordlii.org [cit.27. května 2018]. Dostupné na: www.worldlii.org/int/journals/ISILYBIHRL/2001/12.rtf

ICC. *Al Mahdi case – Chamber issues reparation order*. [online] icc-cpi.int [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1329>

ICC. *Project of an international Declaration concerning the laws of customs of War*. [online]. icc.org. [cit.6. května 2018]. Dostupné na <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/135>

ICC. *Summary of the Judgement and Sentence in Case Al Mahdi vs. Prosecutor*. [online]. icc-cpi.int. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/160926Al-MahdiSummary.pdf>

ICRC. *Roerich Pact*. [online]. cks.univnt.ro [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/325?OpenDocument>

Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field (Lieber Code). 24 April 1863. [online]. icrc.org, [cit. 5. února 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/110>

KENNY, Cormac. *Islamic state at the ICC?* [online]. utrechtjournal. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://www.utrechtjournal.org/articles/10.5334/ujiel.364/>

LEVIE, Howard S. *History of law of war on land*. [online]. icrc.org, [cit. 7. února 2018]. Dostupné na: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jqhg.htm>

Mali crisis: historical perspective of Azawad movement. [online]. geopoliticalmonitoring.com. [cit.27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.geopoliticalmonitor.com/mali-crisis-a-historical-perspective-of-the-azawad-movement/>

Mali: ohlédnutí za konfliktem. [online]. africkyportal.cz [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://africkyportal.cz/clanky/mali-ohljednuti-za-konfliktem>

MČK. *Čím je Mezinárodní trestní soud?* [online]. cervenykriz.eu, [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud.aspx>

MIHAILA, Maria. *The Protection of cultural goods from the Roerich Pact to Hague Convention.* [online]. cks.univnt.ro [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwi03Mydir_bAhXiHJoKHU8qA0wQFghOMAQ&url=http%3A%2F%2Fcks.univnt.ro%2Fuploads%2Fcks_2013_articles%2Findex.php%3Fdir%3D1_Juridical_Sciences%252F%26download%3Dcks_2013_law_art_065.pdf&usg=AOvVaw0UiQqLxsJZM9n2ERm7xqNA

MRLJIČ, Robert. *UNESCO and the protection of cultural property in the Event of Armed Conflict.* [online]. rcak.srce.hr [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: https://www.google.com/search?client=firefox-b-ab&ei=xicZW9rQL8TUwAK4rrWoCg&q=+UNESCO+and+the+protection+of+cultural+property+in+the+Event+of+Armed+Conflict&oq=+UNESCO+and+the+protection+of+cultural+property+in+the+Event+of+Armed+Conflict&gs_l=psy-ab.3...14041.14041.0.14267.1.1.0.0.0.104.104.0j1.1.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.0.0....0.8PxHb7Y4br4

Oficial list of state parties to the Hague Convention. [online]. icrc.org, [cit. 7. února 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=13637&language=E>

PFAUSER, Lukáš. *Válka v Iráku: příčiny, důsledky a kontext.* [online]. rvp.cz. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/13759/VALKA-V-IRAKU-2003-PRICINY-DUSLEDKY-A-KONTEXT.html/>

Prosecutor vs. Ahmad Al Faqi Mahdi. [online]. harvardlawreview.org. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://harvardlawreview.org/2017/05/prosecutor-v-ahmad-al-faqi-al-mahdi/>

Rebelové zničili posvátnou hrobku, místní se bojí o knihovnu. [online]. novinky.cz. [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: https://zpravy.idnes.cz/rebelove-znicili-posvatnou-hrobku-v-timbuktu-f40-/zahranicni.aspx?c=A120510_204506_zahranicni_brm

Reparation order. [online]. trustfundforvictims.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.trustfundforvictims.org/en/what-we-do/reparation-orders>

Resolutions of the Intergovernmental 14 May 1954. [online]. icrc.org, [cit. 7. února 2018]. Dostupné na: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/415?OpenDocument>

SILVA, Alessandra. *The destruction of cultural property in Palmyra and Mosul*. . [online]. ojs-lib.tudelft.nl. [cit. 1. července 2018]. Dostupné na: <https://ojs-lib.tudelft.nl/index.php/sure/article/download/1894/2011>

TRUCHLÁ, Helena. *První islamista před soudem v Haagu. Malijský radikál se přiznal k pustošení památek v Timbuktu*. zahraniční.ihned.cz [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65409270-prvni-soud-za-niceni-kulturniho-dedictvi-malijsky-radikal-se-v-haagu-priznal-k-pustoseni-pamatek-v-timbuktu>

The Trust Fund for Victims. [online]. trustfundforvictims.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.trustfundforvictims.org/en/what-we-do/projects>

Tuaregs claim independence from Mali. [online]. aljazeera.com [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/news/africa/2012/04/20124644412359539.html>

Tuareg rebel driven out Timbuktu. [online]. aljazeera.com [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/news/africa/2012/06/20126295148565734.html>

UK's Department for Digital, Culture, Media and Sport. *Protection of cultural property in the Event of Armed Conflict*. [online]. gov.uk, [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/protection-of-cultural-property-in-the-event-of-armed-conflict>

UNESCO. *1999 Second Protocol*. [online]. unesco.org. [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/governance-and-meetings/1999-second-protocol-committee/>

UNESCO. *First Protocol to 1954 Hague Convention on Protection of Cultural Property*. [online]. unesco.org [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/convention-and-protocols/1954-first-protocol/>

UNESCO. *Guidelines for Implementation of Second Protocol*. [online]. unesco.org. [cit. 26. května 2018]. Dostupné na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001867/186742E.pdf>

UNESCO. *International Register under Special Protection*. [online]. unesco.org, [cit. 8. února 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Register2015EN.pdf>

UNESCO. *Procedure of granting enhanced protection*. [online]. unesco.org [cit. 6. června 2018]. Dostupné na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Comments_2016_ENG.pdf

UNESCO. *Protect cultural property in the Event of Armed Conflict*. [online]. unesco.org, [cit. 8. února 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/information-kit/>

UNESCO. *Special protection*. [online]. unesco.org, [cit. 25. května 2018]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/protection/special-protection/>

VAN DER AUWERA, Sigrid. *UNESCO and protection of cultural property in the event. of armed conflict*. [online]. unesco.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10286632.2011.625415?src=recsys&journalCode=gcul20>

WEISS, Audrey. *Protection of cultural heritage: the obligation*. [online]. creatingright.com [cit. 27. května 2018]. Dostupné na: <https://creatingrights.com/2018/02/02/post-i-protection-cultural-heritage-obligation/>